

náš vidiek

2/2024

štvrtročník
ročník XXI.

ČASOPIS VIDIECKEHO PARLAMENTU NA SLOVENSKU

DEŇ EURÓPY V KRUPINE

strany 7-8

**Z vidieka do plurality
– mládežnícka
výmena v Rumunsku**

strany 9-12

**Súťaž
Mladý
Európan**

strana 16

VIDIECKY PARLAMENT
NA SLOVENSKU

Obsah

- 3 Vidiecka žena roka – „Líderka roka 2024“
- 4 Konferencia „Atraktívnejší vidiek IV“
- 5 Vandrovalo vajce...
- 6 Nové horizonty pre mládež v Novej Bani
- 7 Krupina oslávila Deň Európy a otvorila novú kanceláriu Europe Direct Banskobystrický región
- 9 Z vidieka do plurality, sila (vidieckej) mládeže a eurovoľby
- 13 Príprava projektu Medzigeneračná Solidarita
- 14 1. stretnutie pracovnej skupiny Demonštračné farmy v rámci AKIS
- 15 Vidiecky parlament mladých na Konferencii Na1Vlne 2024
- 16 Súťaž Mladý Európan
- 17 Výmena skúseností a posilnenie roly mládeže na vidieku na Lišove
- 18 Slávnosť udelenia Čestného občianstva pánovi Ing. Karolovi Herianovi, CSc.
- 19 Líderky navštívili Európsky parlament v Štrasburgu
- 20 Naši ovčiari si naďalej aktívne udržujú svoje tradície

náš vidiek

Ročník: XXI.

Číslo: 2/2024

ISSN: 1339-1542

Vydavateľ:
Občianske združenie
Vidiecky parlament na Slovensku
 Kapitulská 13
 974 01 Banská Bystrica
mobil: 0915 446 538
e-mail: vipa@vipa.sk
 maria.behanovska@gmail.com
 www.vipa.sk

Vychádza štvrtročne pre vnútornú potrebu organizácie. Nepredajné.

Náklad: 1000 ks

Uzávierka nasledujúceho čísla:
20. septembra 2024

Redakčná rada:
 Ing. Mária Behanovská,
 doc. Ing. Miroslav Habán, PhD.
 Ing. Karol Herian, CSc.
 doc. Ing. Jozef Húška, CSc.

Grafická úprava a ilustrácie:
Ing. arch. Pavol Borodovčák

Tlačiareň:
Róbert Jurových – NIKARA, Krupina

Príspevky sú zverejňované tak, ako boli zaslané autormi a neprešli jazykovou úpravou.

Fotka na titulnej strane obálky:
Škólkári v Krupine kreslia európske vlajky počas osláv Dňa Európy

Slovenský vidiecky parlament s obcou Papradno a partnermi vyhlasujú 23. ročník súťaže

Vidiecka žena roka „Líderka roka 2024“

V rámci osláv Svetového dňa vidieckych žien, t.j. 15. október, oceníme víťazky súťaže. Vidiecke ženy – líderky.

Do súťaže môže byť nominovaná žena, ktorá svoj voľný čas venuje aktivitám v rôznych oblastiach verejného života a vo svojej komunite – obci, časti obce, mikroregióne, v zastupiteľstve je uznávanou osobnosťou – „líderkou“.

Nominácie posielajte do 30. septembra 2024 na adresu: OZ VIPA SK, Kapitulská č.13, Banská Bystrica, e-mailom: maria.behanovska@gmail.com, 0915 446 538.

Konferencia, vyhlásené výsledkov súťaže a spoločný večer bude **11. októbra 2024 v obci Papradno** okres Považská Bystrica. Prijmite pozvanie a rezervujte si tento deň.

VIDIECKA ŽENA ROKA – „LÍDERKA ROKA 2024“ PODMIENKY PRE NOMINÁCIU

Kategórie, v rámci ktorých môžete nominovať ženy všetkých národností a menších žijúcich na území Slovenska:

- **žena – aktivistka:** pôsobiaci v 3. sektore (miestna organizácia, združenie, klub, a i.)
- **žena – politička:** pôsobiaci v miestnej politike (starostka, členka miestneho zastupiteľstva)
- **žena – podnikateľka:** svoje podnikateľské aktivity realizuje na vidieku, sprostredkúva zamestnanie, vytvára pracovné príležitosti, zviditeľňuje obec a prepája komunitný rozvoj s ekonomickým rozvojom, podniká na vidieku
- **žena – remeselníčka:** ovláda remeslo a odovzdáva ho mladej generácii

Nominovaná môže byť žena, ktorá:

- svoj voľný čas venuje aktivitám v rôznych oblastiach verejného života vo svojej komunite – obci, časti obce, mikroregióne, VSP, MAS
- je uznávanou osobnosťou – „líderkou“
- šíri ľudové remeslo pre súčasné a budúce generácie
- s jej pomocou sa život komunity (obce, regiónu...) mení k lepšiemu

Ako poznáte líderku:

- chce byť užitočná nielen svojej rodine, ale aj svojim spoluobčanom
- svoj voľný čas (svoju energiu) pretvára na veci prospešné okoliu
- je inšpiráciou pre svoje okolie a aktivizuje ľudí
- prináša nové veci – postupy – myšlienky
- s jej pomocou sa život komunity (obce, regiónu...) mení k lepšiemu
- jej aktivita posúva komunitu dopredu
- propaguje slovenské ľudové remeslo

Konferencia „Atraktívnejší vidiek IV“

Dňa 16.4.2024 sa na Táloch v Nízkych Tatrách uskutočnila v poradí štvrtá konferencia zameraná na zatraktívnenie slovenského vidieka, ktorej sa zúčastnilo viac ako 60 ľudí. Predchádzajúce sa uskutočnili v uplynulom roku vo februári vo Zvolene, v júni v Trenčíne a v októbri na Pieninách.

Ambíciou je hľadať spôsoby ako lepšie načúvať hlasu vidieka, posilniť vidiek a jeho obyvateľov, spájať sa pre spoločné ciele a spoločne formulovať víziu pre atraktívnejší vidiek po roku 2040 s cieľom lepšie čeliť bezprecedentným krízam a výzvam na vidieku. Zjednotiť sa pri riešení bežných problémov.

Vytvára priestor na pravidelné stretávanie sa všetkých zainteresovaných aktérov (tvorcov politik a ich adresátov) a je spoločnou platformou pre zdieľanie aktuálnych informácií a formuláciu spoločných ďalších postupov. Zároveň predstavuje príspevok SR k Vidieckemu paktu EÚ a Dlhodobej vízii EÚ pre vidiecke oblasti. Vytvára sa aj priestor pre prezentáciu rôznych politík jednotlivých rezortov s pôsobnosťou na vidiek a zvyšuje sa participatívna na procesoch týkajúcich sa vidieka s ambíciou spoločne prekonať tradičné sektorové myslenie a pretaviť ho do spoločného úsilia zjednocujúceho rôznych aktérov a rôzne rezorty pod spoločným cieľom posilňujúcej synergie rôznych podporných mechanizmov.

Konferenciu otvoril svojím úvodným príhovorom štátny tajomník MŽP SR Štefan Kuffa, ktorý poukázal najmä na dôležitú úlohu agrolesníctva a vyzdvihol potrebu zjednodušenia administratívnej záťaže pri projektových podporách.

Formou okrúhleho stola sa diskutovalo o témach ako lepšie načúvať hlasu vidieka a ako prekonať sektorové myslenie a pretaviť ho do spoločného úsilia zjednocujúceho rôznych aktérov a tvorcov politik pod spoločným cieľom posilňovať synergie rôznych podporných mechanizmov. Diskusie sa zúčastnili pozvaní hostia medzi ktorými boli štátny tajomník MŽP SR, Simona Zacharová, splnomocnenkyňa vlády pre rozvoj občianskej spoločnosti, Janka Pálková, riaditeľka Rozvojovej agentúry BBSK, Martina Kubišová, podpredsedníčka Komory obcí Rady ZMOS

Rečníci konferencie a práca v skupinách

a starostka obce Kyncelová, Marián Glovaťák, predseda Združenia mladých farmárov na Slovensku, Mária Behanovská, predsedníčka Vidieckeho parlamentu na Slovensku, Ján Mizerák zo š.p. Lesy SR a Štefan Adam za Slovenský zväz vidieckej turistiky a agroturistiky.

Myšlienky prezentované pozvanými hosťami počas okrúhleho stola boli ďalej diskutované účastníkmi formou Vidieckej kaviarne v piatich pracovných skupinách. Získané cenné podnety budú využité v ďalšej práci a aktivitách organizátorov konferencie.

Okrem jedinečných výziev máme aj jedinečnú príležitosť na lepšie využitie obrovského potenciálu, ktorý sa skrýva na našom vidieku.

Vandrovalo vajce...

Dňa 8. marca 2024, sme v spolupráci s Pohronským múzeom v Novej Bani, Europe Direct centrom Banskobystrický región a JDS Nová Baňa, za prítomnosti štátneho tajomníka ministerstva kultúry SR Mária Marušku a primátora mesta Nová Baňa Branislava Jaďuďa, s hrdosťou otvorili 14. ročník celoslovenskej prehliadky výroby kraslíc pod názvom „Vandrovalo vajce...“

Okultúrny zážitok sa postarala folklórna skupina Podžiaran s premierovým uvedením hymny pre vidiek, ktorej text vytvoril Jozef Garlík a hudbu vytvorila Lenka Janušiková.

Text hymny:

HYMNA SLOVENSKEHO VIDIEKA

1. Slovensko naše vzácné, tá rajská záhrada,
krásny je naň pohľad, keď slnko zapadá.

Polia sú tu žirne, vody je dostatok,
na holiach sa pasie početný dobytok.

Ref: Kým u nás žijú ľudia, čo v srdci ho majú,
veríme my pevne, že túto náhdu
ďalším pokoleniam navždy zachováju.

2. Slovensko, tys´ naša krajina lúbová,
k nám, ku svojim deťom, si vždy milostivá.

Mliekom nás napájaš z prs svojich tatranských,
tajomstvá ukrývaš v tých lesoch hlbokých. Ref.:

3. Naše krásne hory a lesy hlboké,
pramene perlivé, ženy modrooké.

Priateľov vítame starým dobrým zvykom:
so soľou na dlani a chutným chlebíkom. Ref.:

4. Ako orol vzlietaš do výšín oblohy,
na zemi vždy pevne stoja tvoje nohy.

V srdci tá nosíme a v dlaniach hýčkame,
nikomu tá za svet, nikomu nedáme. Ref.: 2x

V múzeu bola možnosť hlasovať o najkrajšiu kraslicu. Prehliadka ponúkla širokú paletu umenia zdobenia vajčiek, ktoré reprezentujú jednotlivé regióny Slovenska.

V piatok 19. apríla sme mali tú česť oceňovať našich šikovných výrobcov kraslíc, ktorí sa zapojili do prehliadky kraslíc. Vyhodnotenie spestrila skvelá folklórna skupina Vinička z Novej Bane, ktorá vystupovala s hudobným doprovodom Jožka Suchého na heligónke.

Folklórna skupina Vinička z Novej Bane

Ocenenia získali:

- Kategória maľované, voskované – A. Jendrejčáková z Cabaj-Čápora.
- Odrôtované – M. Dičérová z Močenka.
- Vyškrabávané – T. Pilčíková zo Zlatých Moraviec.
- Obliepané – E. Pauerová z Veľkého Klíža.
- Perforované – D. Dulgerová z Banskej Štiavnice.

Špeciálne ocenenia:

- Cena mesta získavajú kraslice od Z. Štefánkovej zo Žarnovice.
- Ocenenie za Pohronské múzeum: kraslice S. Škvareninová kraslice A. Ertová z Myjavy kraslice D. Baligová z Klokočova.
- Cenu za JDS získala kraslica od K. Číkovej z Novej Bane.

Srdečne gratulujeme všetkým oceneným a ďakujeme všetkým výrobcom za účasť a spoluorganizátorom za podporu. Prajeme veľa tvorivých nápadov do budúcnosti.

Budúci ročník sa uskutoční v obci Veľký Klíž.

Nové horizonty pre mládež v Novej Bani

Dňa 19. apríla 2024 sa v meste Nová Baňa uskutočnilo stretnutie medzi členmi Vidieckeho parlamentu mladých na Slovensku (ďalej VPMS) a Mestského mládežníckeho parlamentu (ďalej MMP) Nová Baňa. Táto udalosť symbolizovala silné partnerstvo a spoluprácu medzi mladými a poskytla platformu pre diskusiu o budúcnosti mládežníckej politiky a aktivít v regióne.

Stretnutie sa konalo za prítomnosti primátora mesta Nová Baňa, Branislava Jaduša, ktorý zdôraznil význam mládežníckeho angažovania v komunálnej politike a pracovníčky mestského úradu pani Lenky Šubovej, ktorá je kontaktná osoba na komunikáciu s mladými v meste. Za naše OZ VPMS boli prítomní Jakub Dvorský a Monika Slaninová, ktorí predstavili svoju ponuku podpory práce s mladými v meste. Stretnutia sa samozrejme zúčastnili aj samotní členovia MMP mesta Nová Baňa, kde momentálne dochádza ku generačnej výmene členov a toto stretnutie

slúžilo na vzájomné zoznámenie sa a načrtnutie ďalších krokov.

Na stretnutí sa preberali kľúčové otázky týkajúce sa aktuálnej situácie a plánovania budúcich aktivít, ktoré majú za cieľ zvýšiť účasť mladých ľudí na verejnom živote v meste. Diskutovalo sa o viacerých iniciatívach, vrátane vzdelávacích programov zameraných na občianske vzdelávanie a participáciu mládeže.

Stretnutie vyústilo do dohody o pravidelnej komunikácii a organizovaní spoločných projektov. Zámerom je vytvoriť silnú sieť mladých lídrov schopných prispieť k dynamickému a inkluzívnemu rozvoju mládežníckeho prostredia. Plány na budúce podujatia a iniciatívy sú už v procese prípravy, s cieľom udržať momentum a zabezpečiť, že hlas mladej generácie bude počuť stále jasnejšie.

Tomuto stretnutiu predchádzala už viacročná spolupráca mesta a Vidieckeho parlamentu, ktorú chcú obe strany posilniť a otvárať nové možnosti pre mladých ľudí v Novej Bani. Prítomnosť lokálnych lídrov a angažovanosť mladých členov MMP slubuje pozitívny vplyv na spoločenský život, posilňujúcu úlohu mladých v procesoch rozhodovania a formovaní budúcnosti svojej komunity.

Následne sa 21. mája konalo online stretnutie členov MMP a vedúcich členov VPMS kde sme sa bližšie zoznámili, hovorili o svojej motivácii spolupracovať na veciach verejných a započali sme plánovanie ďalších aktivít ako je analýza stavu a potrieb mladých ľudí v meste Nová Baňa. Čaká nás veľa práce, ale veríme že to bude stáť za to. ☺

Účastníci pracovného stretnutia v Novej Bani

Krupina oslávila Deň Európy a otvorila novú kanceláriu Europe Direct Banskobystrický región

VKrupine sa 26. apríla na Svätotrojčnom námestí konali oslavy Dňa Európy, ktoré privítali stovky návštevníkov prichádzajúcich zažiť kultúru, históriu a vzdelávanie, spojené s oslavou dvadsiateho výročia vstupu Slovenska do Európskej únie. Okrem toho

tretníctvom stánkov ponúkajúcich hry, workshopy a prezentácie, ktoré poskytovali informácie o fungovaní EÚ a jej vplyve na každodenné životy ľudí. Pre deti boli pripravené vzdelávacie hry a kreatívne aktivity, ako je maľovanie na tvár a kreslenie vlajok, ale aj skákací hrad pre najmenších.

Program bol doplnený o stánky s občerstvením, kde návštevníci mohli ochutnať okrem bežných pochutín aj talianske špeciality v podaní študentov SOŠ v Krupine.

Slávnostné otvorenie kancelárie Europe Direct

bolo slávnostne otvorené nové regionálne centrum Europe Direct Banskobystrický región, čo predstavuje dôležitý mílnik pre spojenie občanov regiónu s inštitúciami EÚ. Otvorenie sa konalo za prítomnosti zástupcov zo samosprávneho kraja BBSK, mesta Krupina, Zastúpenia Európskej komisie na Slovensku a kancelárie Európskeho parlamentu na Slovensku. Nové Europe Direct centrum má za cieľ byť mostom medzi EÚ a občanmi, poskytujúc prístup k informáciám, podporujúc vzdelávanie a rozvoj komunity. Hostiteľskou organizáciou je Vidiecky parlament mladých na Slovensku.

Podujatie sa nieslo v duchu európskej kultúry a ponúklo bohatý program, ktorý zahŕňal hudobné a tanečné predstavenia a výtvarné aktivity. Prítomní mohli interaktívne spoznávať Európsku úniu pros-

Organizátori osláv spolu s hosťami zo Zastúpenia EK na Slovensku

Súčasťou osláv bola aj výtvarná súťaž na tému „Európa očami detí“, do ktorej sa zapojilo 120 detí a študentov z okresu Krupina. Tie najkrajšie podľa odbornej poroty sme vyhlásili a odmenili počas osláv. Práce boli vystavené v átriu Domu služieb a obyvatelia mohli za najkrajšie dielko hlasovať aj na mieste.

Oslavy Dňa Európy mali v Krupine premiéru a o zdarný priebeh celého podujatia okrem iniciátorov myšlienky Moniky Slaninovej a Jakuba Dvorského z Europe Direct Banskobystrický región a Vidieckeho parlamentu mladých na Slovensku postarali aj partneri: Mesto Krupina, Múzeum Andreja Sládkoviča v Krupine, Knižnica, Stredná odborná škola obchodu a služieb v Krupine, ZŠ Eleny Maróthy Šoltésovej, ZŠ Jozefa Cígera Hronského, Gymnázium Andreja Sládkoviča Krupina, ZUŠ, Domček CVC, Materská škola Krupina, Lišov múzeum, Národná agentúra programu Erasmus+ pre vzdelávanie a odbornú prípravu SAAIC – Slovenská akademická asociácia pre medzinárodnú spoluprácu, ŠIOV, EPALE, EURES, Zastúpenie Európskej komisie na

Slovensku, Kancelária Európskeho parlamentu na Slovensku a Europe Direct UMB Banská Bystrica.

Napriek obavám z možného nepriaznivého počasia, sa oslavy mohli konať podľa plánovaného harmonogramu a privítali veľký počet účastníkov, ktorí si odniesli domov nové zážitky a poznatky o Európskej únii. Toto podujatie jasne ukázalo, ako môže byť Európa blízko každému z nás.

Tešíme sa na vašu účasť v novom centre, kde na vás čakajú bezplatné materiály, brožúry a interaktívne aktivity. Sledujte nás na našej stránke edbanskobystrickyregion.eu pre ďalšie informácie o nadchádzajúcich podujatiach a projektoch, ktoré vám umožnia hlbšie pochopiť a zažiť Európsku úniu.

Spoločná výtvarná aktivita účastníkov osláv

Výhercovia výtvarnej súťaže

Z vidieka do plurality, sila (vidieckej) mládeže a eurovolby

V dňoch 9.-19.4. 2024 sa osem účastníkov zo Slovenska zúčastnilo mládežníckej výmeny v malebnej dedinke Simon, neďaleko mesta Bran v Rumunsku. Spolu s ostatnými mládežníkmi z Talianska, Španielska, Estónska a Rumunska sa vzdelávali na rôzne témy spojené s európskou úniou a eurovoľbami, či mládežníckej participácie a občianskom aktivizme. Čo všetko sme sa naučili a ako sme sa mali sa dozvieme v tomto článku.

V prvý deň hosťujúca organizácia ADA pripravila milé privítanie a team-buildingové aktivity na odbúranie bariér a uvoľnenie príjemnej atmosféry. Prvé tri dni sme sa venovali Európskej únii a eurovoľbám. Naučili sme sa poslanie EÚ, čo všetko nám ponúka a ako tieto benefity môžeme využiť. Rozprávali sme sa o dôležitosti každého jedného hlasu v eurovoľbách a ako rozšíriť toto povedomie najmä medzi našich rovesníkov, do našich domovských krajín a organizácií. No a ako všetci dobre vieme, najlepšie sa naučíme v praxi. Mali sme možnosť si vyskúšať na vlastnej koži ako funguje europarlament a schvaľovanie určitého návrhu. V tomto prípade sme „rokovali“ o znižovaní volebného veku na 16. Počas tejto aktivity sme si precvičili kritické myslenie a naše debatérske zručnosti. Všetci si túto aktivitu veľmi pochvalovali a taktiež sme sa veľa nasmiali.

Kritickému mysleniu sme sa venovali aj naďalej, kedy sme skúmali ako rozlíšiť „fake news“, video či článok vytvorený AI a podobne. Počas týchto blokov sme taktiež vyhľadávali informácie o našich krajinách a deepfakoch, ktoré sa vyskytli u nás. Bolo veľmi zaujímavé pozorovať ako každá krajina má iné problémy a opatrenia proti nim a zároveň si boli všetky celkom podobné. Záverečná aktivita tejto témy bola tlačová konferencia počas, ktorej sme

Kultúrny večer

Výlet do Brasova, kde prebiehali rozhovory s mladými ľuďmi o EÚ

boli rozdelení do novinárskych spoločností a tých čo im boli kladené otázky. Táto aktivita bola taktiež veľmi zábavná, ale aj veľmi poučná, keď sme sa mohli viacej vžiť do role novinárov a naživo sledovať ako sa spomenuté informácie prekrúcajú a menia na úplne niečo iné. Posolstvom týchto workshopov bolo porozumieť práci médií a obsahu na sociálnych sieťach a donútiť nás vždy si všetko overiť a spraviť si na to vlastný názor.

Posledná téma sa zaoberala participáciou vidieckej mládeže. Analyzovali sme prácu s mládežou a čo všetko je potrebné pre mladých ľudí, aby sa mohli rozvíjať a posúvať ďalej. V národných skupinkách sme dokonca naplánovali svoj vlastný projekt, ktorý by podporoval mládežnícku participáciu. Odznelo veľa inšpiratívnych nápadov a veľmi cenných feedbackov na všetky navrhnuté projekty. Okrem tej formálnejšej stránky sme sa zamerali aj na vytváranie obsahu na sociálne siete, naučili sme sa robiť

memes, krátke videá či posts, ktoré majú na konci dňa najväčší dopad na našu generáciu. Rozprávali sme sa o efektívnom využití sociálnych sietí, čo prehĺbilo naše softskills.

Nechýbali ani menšie výlety, kedy sme vyšli do tretieho najväčšieho mesta v Rumunsku a rozprávali sme sa s mladými ľuďmi, čo si myslia o Európskej únii a o eurovoľbách ako takých. Počuli sme veľa zaujímavých názorov a aj takéto rozhovory nás motivujú ísť ďalej a pokračovať v šírení osvetu a vzdelávaní sa. Po rozhovoroch sme mali možnosť pozrieť si historické mesto Brasov a pokochať sa krásami Rumunska. Nuž a keďže sme výmenu trávil v Transylvánii, nemohli sme vynechať ani Draculov hrad v neďalekom mestečku Bran. Okrem všetkého sme si po večeroch užívali bohaté kultúrne večery a tak sa naučili veľa nového o iných kultúrach.

Sme veľmi vďační za našich partnerov z Rumunska a dúfame aj v ďalšie plodné spolupráce, ktoré

prinesú ešte mnoho zmenených pohľadov a názorov. Ďakujeme aj našim účastníkom a team-leaderke za skvelú prácu a aktívne podieľanie sa na celej výmene, ktorí tiež sami napísali svoje svedectvá. Veď si prečítajte sami.

Matúš Holubčík „Témy, ktoré sme preberali sú celkom vážne veci a naozaj veľmi veľmi dôležité a priznám sa, mal som kúsok strach, práve v témach ako Európska únia či rurálna mládež som sa moc nevyznal, no chcel som to napraviť tak som prekonal strach z toho, že všetci budú vedieť viac ako ja a podobných vecí a stálo to za to. Projekt milovými krokmi prekonal moje očakávania, naučil som sa kopec nových a dôležitých vecí, potreboval som si angličtinu, získal som aj kúsok technických schopností čo isto nie je na škodu v tejto počítačovej ére, ale hlavne som popri tomto všetkom mal kopec srandy a stretol som skvelých ľudí. Každému jednému odporúčam si niečo takéto zažiť, naozaj sú to nezabudnuteľné spomienky a cestovanie zadarmo no neber to, a na záver by som chcel poďakovať aj VPMS za to, že ma tam vyslali, lebo bez nich by to nešlo, takže Ďakujeeeeeeeeem.“

Karin Hudcová „Ešte stále som sa nestihla spamätať z tých všetkých zážitkov, noviniek a príležitostí, ktoré tento projekt so sebou priniesol. Nielenže som sa zdokonalila vo svojich komunikačných zručnostiach, a zručnostiach,

Výlet do Brasova

ale spoznala som aj množstvo inšpiratívnych ľudí v podobnej vekovej kategórii s rovnakým entuziazmom a veľkými očakávaniami z nepoznaného.

Rumunsko. Nikdy predtým som tu nebola, no vďaka tomuto výmennému pobytu som mohla spoznať opäť jednu, pre mňa dovtedy nepoznanú, krajinu.

Počas medzikultúrnych večerov sme spočiatku ako reprezentanti Slovenskej republiky mali obavy, či budeme dostatočne dobrí v porovnaní s inými krajinami, či aj naša krajina má čo ponúknuť a či máme ostatných čím zaujať. Keď sme si však pripravovali materiály a zaujímavosti, ktoré budeme pre ostatné krajiny prezentovať, boli sme hrdí na naše Slovensko. Pri našej prezentácii boli ostatní účastníci projektu nadšení.

Som vďačná, že som mohla byť súčasťou tohto projektu a že som spoznala tak úžasných a inšpiratívnych ľudí. Verím, že sme naše krásne Slovensko ukázali a odprezentovali v tom najlepšom svetle. Obzvlášť som hrdá na naše Slovensko, na našu slovenskú skupinku, odviekli sme krásnu prácu a ukázali sme čo v nás Slovákov je. Veď ako nám aj povedali organizátori z Rumunska: sme "The Best of the Best".

Sára Hana Slaninová „Program bol naozaj pestrý, obohajujúci a určite veľmi prínosný pre všetkých zúčastnených. Naučili sme sa toho naozaj veľa od fungovania EÚ, fake news a participácie mladých až po to, ako napísať svoj vlastný projekt. Ja som si najviac užila aktivitu medového európskeho parlamentu počas ktorého sme „rokovali“ o znížení volebného veku na 16 v celej EÚ. Boli sme rozdelení do strán, ktoré sa aktuálne nachádzajú v europarlamente a diskutovali sme na túto otázku. Veľmi som si užila argumentovať, diskutovať a hlavne skúsiť si na samej sebe ako to v europarlamente naozaj prebieha.

Ako to už na výmenách býva zvykom, nevynechali sme ani kultúrne večery plné zábavy, smiechu, ale aj nových zaujímavých poznatkov z partnerských krajín. Večery plné tanca, nových chutí a tradičných pesničiek sú tiež súčasťou mládežníckych výmen a skvelou príležitosťou na nadviazanie nových vzťahov a priateľstiev. Celú skúsenosť hodnotím veľmi pozitívne a som vďačná, že som niečo takéto mohla opäť zažiť. Určite odporúčam všetkými desiatimi 😊

Kristína Kršíaková „Tento projekt mi priniesol mnoho úžasných spomienok a nových znalostí. Dal mi možnosť spoznať Rumunsko z mnohých strán a navštíviť aj jeho najkrajšie miesta. Taktiež som dostala možnosť naučiť sa nové informácie o Európe a voľbách skrz zaujímavé a interaktívne activity, ktoré si pre nás naši hostitelia pripravili. Boli to pre mňa úžasne strávené dni plné poznávania a radosti, ktoré by som si kľudne ešte raz zopakovala 😊“

Ivana Pechová „Vďaka Vidieckemu parlamentu mladých sme mali tú možnosť zúčastniť sa na mládežníckej výmene s názvom „From rural to plural“, kde sme sa dozvedeli užitočné informácie o Európskej únii, o voľbách do EÚ a o sile vidieckej mládeže. Taktiež sme sa spoznali s mnohými mladými ľuďmi z Rumunska, Talianska, Španielska a Estónska. Dozvedela som sa aké dôležité sú voľby a koľko nespočetne veľa vecí mi ponúka EÚ, nielen ohľadom vzdelávania, ale aj ohľadom spoznávania iných krajín a kultúr. Taktiež sme robili simuláciu Európskeho parlamentu, čo bolo vyvrcholením prvej časti nášho pobytu, ktorá bola o EÚ. Ďalej sme pokračovali s témou „Mladí z vidieka“, kde sme objavovali ako môžeme pomôcť s rozvíjaním vidieka a pritom aj začleniť mladých ľudí z dedín. Keďže ja sama pochádzam z dediny táto téma mi bola veľmi blízka a rada som sa dozvedela viac o tom ako zlepšiť životný štýl vo vidieckych oblastiach. Tento zážitok bol pre mňa nezabudnuteľný a dúfam, že bude oveľa viac mladých, ktorí sa budú zúčastňovať na podobných programoch.“

Šimon Živčák „...Predtým som neprejavoval veľký záujem na témy projektu, ale teraz po ukončení viem, aké je dôležité zapojenie mladých do vlastne všetkého a že mladí by sa mali viac vzdelávať na tému nielen eurovoľieb, ale aj akýchkoľvek iných voľieb. Pochopiť, že máme obrovskú silu na to niečo zmeniť, nenechať za seba rozhodovať ostatných a nenechať sa ovplyvňovať názormi iných, ale vytvoriť si svoj vlastný názor. Do projektu som sa prihlásil, pretože som sa chcel zlepšiť v komunikácii, angličtine, spoznať nových ľudí, novú krajinu, nové kultúry a naučiť sa niečo nové. Myslím si, že všetko sa mi splnilo nad moje očakávania. Tento project nebol ani zďaleka o nud-

Absolventi tréningu s certifikátmi

nom učení sa, ako si to niektorí predstavujú, všetko bolo zábavnou formou a nepamätám si na moment, ktorý by som si neužíval.“

Tomáš Holík „Zúčastnili sme sa množstva rôznych aktivít, páčila sa mi atmosféra a väčšina z nich bola naozaj zábavná, napríklad vytváranie meme alebo hra s tagmi, ktorú sme hrali. Páčilo sa mi, že sme mali rozvrh, aby sme vedeli, kedy začneme jednotlivé bloky, kedy budeme mať prestávky na kávu, obed, večera atď. Moja obľúbená činnosť by bola pravdepodobne jedna zo simulácií, ktoré sme robili, ale je ťažké vybrať si medzi europarlamentom a tlačovou konferenciou. Naučil som sa veľa nových vecí, ale zároveň som si upevnil niektoré veci, ktoré som predtým vedel. Naučil som sa veľa vecí o hodnotách, Európskej únii, Európskom parlamente, ale aj o tom, ako sa stať lepším občanom EÚ. Páči sa mi, že veľa vecí, ktoré sme sa učili, nespočívalo len v počúvaní a prednáškach, ale skôr v skúšaní vecí, simulácií a pod. Vďaka tomuto bolo pútavejšie a predpokladám, že zábava pre všetkých. Po ukončení tohto projektu mám pocit, že som vyrástol ako človek a celkovo som sa naučil veľa vecí o svete, v ktorom žijeme, o EÚ a iných inštitúciách. Myslím si, že tento project bol veľmi dobrý a vrelo ho odporúčam každému, kto by chcel ísť na Erasmus+ výmena mládeže.“

JAKUB DVORSKÝ

Príprava projektu Medzigeneračná Solidarita

Prvé stretnutie s cieľom posilniť súdržnosť medzi generáciami

Dňa 30. apríla 2024 sa uskutočnilo prvé stretnutie k príprave projektu Medzigeneračná solidarita na Úrade splnomocnenkyne vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti (ÚSV ROS). Toto stretnutie sa sústredilo na možnosti vzniku nového projektu, ktorý má posilniť súdržnosť medzi mladou a staršou generáciou, a to prostredníctvom vzdelávacích aktivít v troch kľúčových oblastiach: digitálna informovanosť, finančná gramotnosť a boj proti šikane.

Ciele projektu:

Pani splnomocnenkyňa Simona Zacharová zahájila stretnutie s cieľom prediskutovať možnosti spolupráce a zapojenia účastníkov do projektu. Projekt má za cieľ posilniť medzigeneračnú solidaritu, prepojiť mladých a seniorov a umožniť im vzájomné vzdelávanie prostredníctvom nasledujúcich troch tém:

- **Technologická/digitálna informovanosť:** Pomoc pri vzdelávaní seniorov v oblasti digitálnych technológií a internetu, čo im umožní byť viac sebedovomí a nezávislí v digitálnom veku.
- **Finančná gramotnosť:** Šírenie finančného povedomia, ktoré pomôže všetkým generáciám lepšie zvládať svoje financie, plánovať budúcnosť a rozumieť základom finančného sektoru.
- **Boj proti šikane:** Vzdelávanie a informovanie o tom, ako identifikovať a predchádzať šikane, a to ako medzi mladými, tak aj medzi staršou generáciou.

Záver a ďalšie kroky:

Stretnutie prinieslo cenné diskusie. Účastníci sa zhodli na dôležitosti pokračovať v spolupráci, aby sa projekt posunul ďalej a dosiahol svoj cieľ – posilniť medzigeneračnú solidaritu a prispieť k pozitívnym zmenám v spoločnosti.

Zúčastnení odborníci:

Simona Zacharová, splnomocnenkyňa vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti
 Martin Halás, Inštitút pre výskum sociálno-ekonomických rizík
 Matej Stuška, OZ Rodičia
 Viliam Dominik Ďuraš, Študentská rada stredných škôl
 Roman Fusek, Národná banka Slovenska
 Jozef Halcin, Odbor prevencie kriminality, Ministerstva vnútra SR
 Robert Žanony, Friedrich Ebert Stiftung
 Jakub Dvorský, Vidiecky parlament mladých na Slovensku
 Michal Kotian, Jednota dôchodcov Slovenska (online)
 Lucia Lacika, ÚSV ROS

1. stretnutie pracovnej skupiny Demonštračné farmy v rámci AKIS

Dňa 16. mája 2024 sa za Vidiecky parlament mladých na Slovensku Jakub Dvorský, za Vidiecky parlament online Marieta Okenková a Mária Behanovská zúčastnili 1. stretnutia členov pracovnej podskupiny, tzv. Focus Group (FG) v rámci AKIS (Agricultural Knowledge and Innovation System – poľnohospodársky znalostný a inovačný systém) Riadiaceho výboru (AKIS RV) – FG Demonštračné farmy.

Stretnutie sa konalo na Inštitúte znalostného pôdohospodárstva a inovácií (IZPI) v Nitre. Hlavným cieľom stretnutia bolo oboznámiť členov s problematikou a súčasným stavom demonštračných fariem na Slovensku a diskutovať aktivity, ktoré budú viesť k vytvoreniu systému demonštračných fariem na Slovensku.

Program stretnutia zahŕňal:

1. Situáciu demonštračných fariem v EÚ
2. SWOT analýzu: Slovensko a demonštračné farmy
3. Ciele budovania systému demonštračných fariem
4. Ciele a úlohy FG Demonštračné farmy
5. Typy demonštračných fariem a typy podporených aktivít
6. Príklad z ČR – fungujúca schéma podpory demonštračných fariem
7. Diskusia, úlohy a záver

Silné a slabé stránky:

V rámci SWOT analýzy boli identifikované nasledujúce silné stránky:

- ▶ Farmári sú lídrami inovácií.
 - ▶ Inovatívna mladá generácia farmárov.
 - ▶ Digitalizácia poľnohospodárstva realizovaná na veľkých farmách.
 - ▶ Celoslovenské dni poľa, príklad demonštračného podujatia.
- Medzi slabé stránky patrí:
- ▶ Hrozba prebyrokratizovania systému.

Pracovné stretnutie v Nitre

- ▶ Nefunkčný systém vzdelávania a poradenských služieb.
- ▶ Absentuje prenos poznatkov na cieľové skupiny.
- ▶ Neochota zdieľať skúsenosti a vedomosti medzi členmi systému.

Ciele budovania systému demonštračných fariem:

- ▶ Podpora výmeny reálnych praktických skúseností medzi farmármi.
- ▶ Posilnenie spolupráce praxe s výskumom.
- ▶ Podpora tvorby pôdohospodárskej politiky.
- ▶ Podpora vzdelávania celej spoločnosti.
- ▶ Zlepšenie spolupráce so zahraničím.

Zúčastnené inštitúcie:

- ▶ Inštitút znalostného pôdohospodárstva a inovácií (IZPI)
- ▶ Bioeconomy Cluster (BEC)
- ▶ NLC Zvolen, Centrum transferu poznatkov a lesnej pedagogiky
- ▶ NPPC
- ▶ Vidiecky parlament na Slovensku (VIPA)
- ▶ SPPK
- ▶ Vidiecka platforma
- ▶ Združenie mladých farmárov na Slovensku (ASYF)
- ▶ Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR (MPRV SR)
- ▶ Ministerstvo hospodárstva SR (MHRSR)
- ▶ LESY SR, š.p.

Záver:

Stretnutie malo formu prezentácie a následnej diskusie, iniciované bolo IZPI a Ing. Ácsom, PhD. (BEC). Cieľom bolo pripraviť systém podpory demonštračných fariem na Slovensku, ktorý bude predložený do porady vedenia Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR (MPRV SR) na jeseň 2024. Prítomní diskutovali o aktuálnych výzvach a príležitostiach, ako aj o konkrétnych krokoch a úlohách, ktoré je potrebné podniknúť pre efektívnu realizáciu tohto systému.

Vidiecky parlament mladých na Konferencii Na1Vine 2024

V rámci spolupráce so Žilinským samosprávnym krajom sme dostali pozvánku od Sekcie pre mládež na konferenciu **Na1Vine**, ktorá sa konala 19. júna 2024 v Rosenfeldovom paláci v Žiline. Konferencia bola zameraná na modernú prácu s mládežou v Žilinskom kraji a ponúkla pestrý program plný prednášok a workshopov od odborníkov z rôznych oblastí.

VPMS predstavil svoje aktivity a projekty, ktoré sú zamerané na podporu mladých ľudí na vidieku. Konferencia bola skvelou príležitosťou pre všetkých účastníkov, aby získali nové informácie, inšpiráciu a nadviazali nové kontakty v oblasti práce s mládežou.

Pre viac informácií navštívte webstránku **Na1Vine**.

Zástupcovia VPMS s organizátorom Marcelom Rypákom

Súťaž Mladý Európan

Europe Direct Banskobystrický región 30. apríla 2024 na gymnáziu Františka Švantnera v Novej Bani zorganizovalo regionálne kolo súťaže Mladý Európan 2024. Táto súťaž je významnou udalosťou pre mladých študentov, ktorí majú záujem o prehĺbenie svojich vedomostí o Európskej únii.

Súťaž Mladý Európan nie je iba súťažou. Je to platforma, kde študenti môžu rozvíjať svoje poznatky o EÚ, jej histórii, geografii, politike a kultúre. Tento rok sa súťaž sústredila na aktuálne témy vrátane:

- ▶ Európskych volieb: Študenti diskutovali o úlohe volieb v rámci EÚ a o tom, ako môžu občania aktívne prispievať k politickému procesu.
- ▶ Digitálnej gramotnosti: S rozvojom digitálneho sveta je dôležité, aby mladí ľudia rozumeli jeho výhodám a nástrahám.
- ▶ Európskej zelenej dohody: Diskusia sa zamerala na environmentálne ciele EÚ a opatrenia na ochranu životného prostredia.

Súťažiaci v regionálnom kole

- ▶ 3. miesto: Gymnázium Detva v zložení Sára Zeliesková, Simona Stehlíková a Martin Michálik

Tohto kola sa zúčastnili aj tímy z Gymnázia Andreja Sládkoviča v Krupine a SOŠ Obchodu a služieb v Krupine.

12. júna 2024 sa konalo **národné kolo súťaže tentokrát v Žiline na Žilinskej univerzite**. Do národného kola postupujú víťazi jednotlivých regionálnych kôl.

- ▶ 1. miesto tento rok obsadili súťažiaci z Gymnázia Golianova v Nitre.
- ▶ 2. miesto si vybojovali žiaci z Gymnázia Jána Chalúpku v Brezne.
- ▶ 3. miest získali súťažiaci z Gymnázia Poštová v Košiciach.

Súťaž Mladý Európan si kladie za cieľ zvýšiť povedomie o participatívnom občianstve EÚ medzi stredoškolskými študentmi a vytvoriť priestor pre inovatívne mysle mladej generácie, poskytuje jedinečnú príležitosť študentom preukázať svoje vedomosti a kreativitu, zatiaľ čo sa zoznamujú s dôležitými európskymi témami.

Tím pracovníkov siete Europe Direct na Slovensku

Výsledky súťaže regionálneho kola Europe Direct Banskobystrický región:

- ▶ 1. miesto: Gymnázium Františka Švantnera v zložení Michal Jenis, Samuel Pauček a Lukáš Tužinský
- ▶ 2. miesto: Gymnázium Andreja Kmeťa Banská Štiavnica v zložení Tereza Slaná, Viktória Prebelová a Kristián Šotek

Výmena skúseností a posilnenie roly mládeže na vidieku na Lišove

V dňoch 21.-22.7. sme organizovali mládežnícku mobilitu v rámci projektu Erasmus+ (2023-3-CZ01-KA210-YOU000185055) s názvom „Výmena skúseností a posilnenie roly mládeže na vidieku“. Zúčastnilo sa viac ako 20 mladých ľudí a spoločne sme si užili dva nabité dni v dedinke Lišov v priestoroch Lišov múzea.

Začali sme tradične s team-buildingovými aktivitami pri dobrom guláši či hrami na spoznanie sa. Prelomili sme ľady, naučili sa mená a aj sa zabavili. Predstavili sme si projekt, jeho vízie a ciele a spoločne sme sa naladili na aktívnu nótu. Vypočuli sme si príbeh Maťa a Evky, ktorí sa nedávno zúčastnili na konferencii v Poľsku v rámci projektu „Ground Up“ a večer pokračoval informálnym učením.

Ďalší deň sme si priblížili rolu lídra alebo podnikavca na vidieku, kde sme analyzovali vlastnosti, aký by mal alebo nemal byť správny líder. Neskôr

Účastníci projektovej aktivity

Plnenie úloh na stanovišti Európskej občianskej iniciatívy

sme na sebe samých mali vyhodnotiť aké vlastnosti z toho máme alebo naopak, ktoré nám chýbajú alebo na nich ešte treba zapracovať. Nechýbal ani príklad z praxe, a tak sme si vypočuli inšpiratívny príbeh nášho predsedu, Jakuba, ako sa on stal lídrom na vidieku a ako rozbehol všetky svoje aktivity. Pokračovali sme krátkym workshopom o EÚ, no a plní informácií sme si rozložili stánky v areáli Lišov múzea a čakali na účastníkov podujatia Hontianska vína cesta. Šírili sme povedomie o EÚ a pre tých najlepších nechýbali ani pestré ceny.

Ďakujeme všetkým účastníkom, aj našim organizátorom za nabitý víkend a tešíme sa na pokračovanie tohto projektu na medzinárodnej aktivite od 23. do 27. októbra v Žiline.

Z reakcií našich účastníkov vyberáme: “Veľmi dobrá skúsenosť, som rada že som sa zúčastnila a dúfam že sa takéto projekty budú viac rozvíjať na Slovensku.”

“Veľmi sa mi páčilo. Bol to príjemný víkend strávený zmysluplne v dobrej spoločnosti.”

Slávnosť udelenia Čestného občianstva pánovi Ing. Karolovi Herianovi, CSc.

Mestské zastupiteľstvo mesta Hlohovec po prerokovaní udeľuje čestné občianstvo mesta Hlohovec Ing. Karolovi Herianovi, CSc., za významné zásluhy rozvoj mliekarstva a syrárstva na Slovensku. Ďalej za úspešné pôsobenie na medzinárodnopoli v oblasti vedy a výskumu technológií mliečnych výrobkov a za bytostnú spätosť s mestom Hlohovec, v ktorom prežil prvých osemnásť rokov svojho života, kedy sa v ňom významneformovala osobnosť budúceho vedca. Počas svojho profesijného pôsobenia významnou mierou obohatil ľudské poznanie o nové technológie v oblasti mliekarstva a syrárstva, v tejto oblasti je považovaný za špičkového medzinárodne uznávaného odborníka.

Slávnosť sa uskutočnila 19. apríla v priestoroch historickej knižnice Hlohovského zámku.

Ing. Karol Herian CSc., preberá Čestné občianstvo mesta Hlohovec z rúk primátora Mgr. Ivana Baranoviča, MPH

Líderky navštívili Európsky parlament v Štrasburgu

Na pozvanie poslanca Európskeho parlamentu Ing. Ivana Štefanca v dňoch 21.-24.4.2024 sme absolvovali výlet do Štrasburgu. S programom v centre mesta Place de la Cathedrale, prehliadka historického centra... Plavba loďou – 20 storočí histórie. Návšteva Európskeho parlamentu v budove

Louise Weiss. Verejná galéria rokovacej sály. Stretnutie s pánom I. Štefancom.

Zúčastnili sa Renáta Kolšovská, Simona Vítazová Bohovicová, Janka Roziaková, Mária Behanovská.

Pánovi Štefancovi ďakujeme sa spoluprácu a dlhoročnú podporu slovenských Líderiek.

Vpravo: zľava Mária Behanovská, Renáta Kolšovská, Janka Roziaková, Simona Vítazová Bohovicová

Účastníci zájazdu v budove parlamentu s pánom Ivanom Štefancom

Naši ovčiari si naďalej aktívne udržujú svoje tradície

Najvýznamnejšie oslavy ovčiarsťa sú Ovenálie na amfiteátri vo Východnej. V tomto roku 9. júna to boli už XV. Celoslovenské ovčiarske slávnosti. Hlavný organizátor bol Zväz chovateľov oviec a kôz so spoluorganizátorom Obce Východná. Celé podujatie sa uskutočnilo pod záštitou Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR a Štátnej veterinárnej a potravinovej správy SR. Napriek neistému počasiu na toto významné podujatie prišlo niekoľko tisíc návštevníkov z celého Slovenska.

V úvode slávnosti vystúpili predstavitelia MPRV SR, ŠVPS SR, obce Východná a ZCHOK. Všetci zdôraznili význam a prínos ovčiarsťa a vyslovili nádej na zlepšenie súčasnej situácie. Predseda ZCHK Igor Nemčok hneď v úvode slávnosti ocenil osobnosti, ktoré sa zaslúžili za podporu rozvoja ovčiarsťa a to Karola Heriana, Milana Margetína a Jozefa Bireša. Po otvorení nasledoval veľmi bohatý náučný i folklórny program. Z náučno odborných programov z oblasti spracovania ovčieho mlieka treba spomenúť najmä súťaž o najlepšie ovčie i kozie syry a o majstra syrára, súťaž o najkrajšiu syrovú tortu, súťaž v ťahaní parených syrových nití a tiež ukážky výroby ovčieho hrudkového syra.

Súťaž o najlepšie syry v jednotlivých kategóriách hodnotili regionálni pracovníci ŠVPS. Celkovo na súťaži boli kvalitné ovčie i kozie syry zas o trochu lepšie ako v predchádzajúce roky. Súťažilo spolu 144 mliečnych výrobkov. Ako najlepšie boli hodnotené nasledovné syry: Jozef Zvara mal najlepší Ovčí hrudkový syr, Ovčí údený syr mal najlepší PD Važec, najlepšiu bryndzu mal BioEN s.r.o., žinčica najviac chutila z SPDP Lužnan, najlepšie zrejúce syry boli zas z BioEn s.r.o. najlepšie syrové nite mala Oľga Apoleníková z Pružiny a najlepšie kozie syry boli hodnotené z Gazdovstva u Matúškov. V tomto roku ako najlepší Majster syrár bol vyhodnotený Marián Jackuliak vedúci pracovník BioEn s.r.o. Gemerské ovečky z ovčej mliekarni v Hubovej. Z krásnych syrárskych tort sa najlepšie umiestnila figurálna stavba salaša vyrobená pracovníkmi Syrové torty s.r.o. Okrem toho sa súťažilo i vo varení gulášu, kde prvé miesto získal Bajer Agro s.r.o. a v súťaži v ťahaní parených syrových nití zvíťazila Janka Mesiarová s dĺžkou nite 142,2 m (z 1 kg ovčieho hrudkového syra).

Súťaž v ťahaní syrových nití v Pribyline

Okrem toho na tohoročných Ovenáliach bola i výstava oviec a kôz a boli tam i ukážky v strihaní oviec. Najlepšie z oviec bola ohodnotená Kamerunská ovca – plemenná bahnica s jahňatom od LamsFarm Slovakia od Ing. Jozefa Novotného. Všetkým účastníkom súťaží a najmä víťazom patrí úprimná vďaka za ich obetavú prácu.

Na ovčiarskych slávnostiach Ovenálie 2024 neboli len súťaže, ale i nespočetné množstvo stánkov s predajom tradičných výrobkov a stánkov s prípravou vynikajúcich špecialít z ovčieho mlieka i mäsa. Každý účastník si mohol prísť na svoje a vybrať si z bohatého výberu špecialít. Popri tom prebiehal program s vystúpením viacerých folklórnych súborov. Každý účastník musel byť nadšený bohatým programom a krásnou panorámou Tatier. Na svoje si prišli i malé deti, ktoré si mohli pohľadkať ovečky i zabaviť sa.

náš vidiek

2/2024

štvrtročník
ročník XXI.

ČASOPIS VIDIECKEHO PARLAMENTU NA SLOVENSKU

OBEC HRADIŠTE

strany 10–12

**Partizánske –
mladé mesto**

strany 7–9

**Hlohovec
minulosti**

strany 15–17

**Liečivé
rastliny**

strany 18–19

**Kostolík Jurko v Nitrianskej
Blatnici zabodoval v súťaži
o Najkrajšiu známku**

strana 14

Obsah

- 4 Cesty nad našimi hlavami – Nebeské divadlo 2024
- 5 Svätôjánska noc
- 7 Partizánske – mladé mesto
- 10 Obec Hradište
- 13 Čo sa deje na ceste Magna Via
- 13 Hudobný festival v Hradišti
- 14 V celonárodnej Ankete zabodovala Nitrianska Blatnica – kostolík „Jurko“
- 15 Hlohovec minulosti očami i perom cestovateľov
- 18 Liečivé rastliny nášho vidieka
- 19 Liečivé rastliny nášho vidieka
- 20 Poézia leta

náš vidiek

Ročník: XXI.

Číslo: 2/2024

ISSN: 1339-1542

Vydavateľ:
 Občianske združenie
 Vidiecky parlament na Slovensku
 Kapitulská 13
 974 01 Banská Bystrica
mobil: 0915 446 538
e-mail: vipa@vipa.sk
 maria.behanovska@gmail.com
 www.vipa.sk

Vychádza štvrtročne pre vnútornú potrebu organizácie. Nepredajné.

Náklad: 1000 ks

Uzavierka nasledujúceho čísla:
20. septembra 2024

Redakčná rada:
 Ing. Mária Behanovská,
 doc. Ing. Miroslav Habán, PhD,
 Ing. Karol Herian, CSc
 doc. Ing. Jozef Húska, CSc.

Grafická úprava a ilustrácie:
Ing. arch. Pavol Borodovčák

Tlačiareň:
Róbert Jurových – NIKARA, Krupina

Príspevky sú zverejňované tak, ako boli zaslané autormi a neprešli jazykovou úpravou.

Foto na titulnej strane obálky:
Panoráma obce Hradište, foto obecný úrad Hradište

Foto na 2. strane obálky:
Prezentácia ľudovej kultúry v obci Hradište, foto obecný úrad Hradište

„Urobte ťažké veci, kým sú ľahké, a veľké veci, kým sú malé.
Cesta dlhá tisíce míľ sa začína jedným krokom.“

– LAO-C', ČÍNSKY FILOZOF, 604

„Ak neviete, kam idete, dostanete sa tam akoukoľvek cestou.“

– LEWIS CARROLL,

ANGLICKÝ SPISOVATEĽ, MATEMATIK, LOGIK, ANGLIKÁNSKY DIAKON A FOTOGRAF, 1832–1898

„Hviezdy, hviezdy, hviezdy svetlo ich života na cestu nám
svieti, už narýchly a ma ho v sebe každý. To svetlo mám ja, to
svetlo máš ty!“

– MAJK SPIRIT, SLOVENSKÝ RAPPER, 1984

Príhovor do horúceho leta 2024

Magna Via, čiže veľká cisársko-kráľovská poštová cesta bola dôležitá pre celú rakúsku monarchiu. Vybudovaná bola v 16. storočí. Po ukončení prác v roku 1558 merala 1000 km, z toho 520 km prebiehalo cez územie Slovenska. Stala sa jednou z najvýznamnejších poštových a dopravných trás monarchie, obchádzala južné časti krajiny, v tom čase obsadené tureckými vojskami. Viedla cez päť súčasných štátov – z Rakúska (Viedeň) cez Slovensko (Bratislava, Martin, Košice), Ukrajinu (Mukačevo, Užhorod), Maďarsko (Debrecén) do Rumunska (Sibiu). Ale nielen ľudské cesty nás vedú životom, ale cestu nám ukazujú aj hviezdy, čo je obzvlášť dôležité pre námorné lode. Hviezdne telesá a planéty a Znamená Zvieratníka určujú náš osud, preto sa zaoberajme trochu aj hviezdami a osudom, ktorý nám môžu pripraviť a ovplyvniť nás. Mliečna dráha ja naša cesta ktorou nás unáša neznámym smerom naša matička Zem a veríme, že k lepším zajtrajškom.

Nech naša cesta VIA MAGNA dovedie pod nebeskými cestami až k méte 500-ročnice svojej existencie.

Poučenie: Ak pútnik nestratí chuť kráčať po osobných krízach, či po kadejakých komplikáciách znovu ďalej, znamená to nadľudské rozhodnutie i poznanie, že nie my kráčame cestou, ale že: cesta nesie nás*.

Ing. Jozef Garlík, PhD.
člen Predstavenstva MV

ZDROJ

*<https://dennikn.sk/blog/1980903/cesta-nesie-nas-a-my-robime-kroky-putovanie-po-jakubskej-ceste-v-europe-aj-tisicky-kilometrov/>

Cesty nad našimi hlavami – Nebeské divadlo 2024

Tak, čo nás teda čaká toto leto na Hviezdnej oblohe ???

V roku 2024 sme sa mohli tešiť z mnohých zaujímavých úkazov. Na hviezdne divadlo a na to, aby sme zrak zdvihli k oblohe, nás aj tento rok opäť nalákali meteorické roje, možné polárne žiary viditeľné z nášho územia, pekné nebeské stretnutia planét s Mesiacom a čaká nás aj čiastočné zatmenie Mesiaca. V roku 2024 očakávame jednu výraznejšiu kométu, ktorá v priebehu jesene ponúkne podobné predstavenie, aké predviedla kométa NEOWISE v júli 2020.

Po celý rok môžeme striehnuť na polárnu žiaru, lebo v roku 2024 sa Slnko dostáva do maxima svojej aktivity a je teda možné, že zase budeme svedkami viacerých polárnych žiar viditeľných z nášho územia. Najväčšia pravdepodobnosť výskytu je na jar a na jeseň, ale aj v ostatných mesiacoch je dobré byť na pozore. V Česku a na Slovensku nečakajte jasné žiary ako v severných oblastiach, zvyčajne sú zaznamenateľné len fotograficky a voľným okom je ťažké ich vidieť (okrem iného aj pre nadmieru svetelného znečistenia z miest).

V noci zo stredy 10. apríla na štvrtok 11. apríla 2024 sa toho na oblohe odohralo naozaj veľa. Zvečera sme mohli sledovať zvieratníkové svetlo,

mimo mesta mnoho krásnych objektov vzdialeného vesmíru takzvaného Messierovho katalógu a na začiatku noci a skoro ráno sme sa mohli pokochať veľmi peknými konjunkciami. Večer za súmraku 10. apríla 2024 okolo 21.00 hod. sa nad západným obzorom pozvoľna zjavovalo tesné priblíženie jasnej planéty Jupiter a Mesiaca vo fáze úzkeho kosáka s popolavým svitom. Ako sa postupne stmievalo a objekty postupovali nižšie k obzoru, bolo možné malým ďalekohľadom zbadáť aj planétu Urán a štyri najjasnejšie mesiace Jupitera.

Pozoruhodné nebeské stretnutie sa odohralo aj o niekoľko hodín neskôr, za svtania 11. apríla 2024 krátko po 5.00 hod. Veľmi nízko nad východo – juhovýchodným obzorom sa už za svtania za ideálnych poveternostných podmienok dalo nájsť planéty Mars a Saturn, Zem prechádza dva razy ročne prúdom ľadovo-prachových častíc, ktoré za sebou zanechala pri svojom prelete okolo Slnka Halleyho kométa. Meteorický roj Eta Akvaríd, ktorý vzniká z ľadovo-prachových zrníek periodickej kométy 1P/Halley, bolo možné pozorovať v noci z 5. na 6. mája 2024 skoro ráno. Druhý raz sa na úkaz budeme môcť tešiť v októbri, keď kométa zanechá meteorický roj Orioníd.

Na konci júla 2024 nám obloha ponúkne veľmi peknú a fotogenickú sériu nebeských zoskupení, o ktoré sa postarajú tri planéty slnečnej sústavy, ubúdajúci Mesiac a známe otvorené hviezdokopy Plejády a Hyády v súhvezdí Býk. Nebeské zoskupenia sa budú dať vidieť v skorých ranných hodinách pred svtaním (teda pred 4.00 hod.), ale nízko nad obzorom ich budeme môcť sledovať už krátko po 1.00 hod.

V súvislosti s augustovým splnom, ktorý nastane v pondelok 19. augusta 2024 o 20.28 hod., sa stretne s pojmom modrý spln (z angl. blue moon). To však neznamená zafarbenie Mesiaca. Označenie pochádza z anglického výrazu once in a blue moon, čo vo voľnom preklade znamená raz za uhorský rok. V priebehu astronomického obdobia nastávajú zväčša hneď štyri splny, bežné totiž bývajú len tri.

V tomto prípade sa leto 2024 začne letným slnovratom 20. júna 2024 a skončí sa jesennou rovnodennosťou 22. septembra 2024. Splny v tomto období nastanú 22. júna, 21. júla, 19. augusta a 18. septembra. Za modrý spln sa označuje tretí z týchto štyroch, teda ten 19. augusta 2024.

Čiastočné zatmenie Mesiaca v septembri

V skorých ranných hodinách v stredu 18. septembra 2024 sa dočkáme čiastočného zatmenia Mesiaca. Bude síce percentuálne malé, ale voľným okom veľmi pekne pozorovateľné. Pri pozorovaní zo Slovenska a z východnej polovice Česka Mesiac zapadne ešte pred koncom polotieňovej fázy, ktorá pozorovateľná nie je. Úkaz nízko nad obzorom sa bude dať vidieť celý.

<https://vedanadosah.cvtisr.sk/priroda/vesmir/ake-pozoruhodne-a-vzacne-ukazy-nas-cakaju-na-oblohe-v-roku-2024/>

Svätojánska noc

Jánska noc má vraj veľkú moc! Dokonca aj bylinky nazbierané v tento deň majú magickú silu

Svätojánske mušky, vetry a magická noc. S týmto dňom sa od nepamäti spájajú tradície a povere, ktoré našich predkov ovplyvňovali. Dokonca sa verilo, že aj bylinky nazbierané počas tejto noci majú magickú silu!

Prvý letný deň je 3 dni pred Jánom. A práve leto a teplé obdobie podporujú bylinky a liečivé rastliny v ich sile. Nie je to teda samotný svätý Ján ale ideálne obdobie na zber, ktoré zabezpečuje najväčšiu koncentráciu liečivých látok v rastlinách.

Svätojánske liečivky Noc pred Jánom (z 23. júna na 24. júna), teda svätojánska noc, bola pre mnohých magická. Na čistinkách vraj tancovali víly, na križo-

Foto TASR
.....

vatkách bosorky. Tento ľudový sviatok nadväzoval na letný slnovrat. Na kopcoch sa páli svätojánske ohne, ktoré predstavovali slnko na vrchole svojich síl. Svätojánske ohne mladenci preskakovali, aby získali silu. Ale so sv. Jánom sa spájajú aj mnohé liečivky...

Svätojánska noc je európsky ľudový sviatok oslavovaný predvečer sviatku kresťanského svätca Jána Krstiteľa, ktorý spadá na 24. jún. Nadväzuje na dávne predkresťanské oslavy letného slnovratu ako sú slovenské kupadelné sviatky alebo anglosaské litovské slávnosti a veľkú rolu pri tomto sviatku mal predovšetkým oheň, voda, nahota a zeleň.

Typickým prvkom tejto noci sú svätojánske ohne, pálené na kopcoch. Ohne zakladali za dedinou na najviditeľnejšom mieste okolo ktorých sa tancovalo

Zdroj: shutterstockarchív NMH
.....

Modrý mesiac – Blue moon, foto: Petr Horálek/
Fyzikálny ústav v Opave.
.....

a spievalo. Tento deň je najdlhším dňom v roku. Symbolicky predstavujú slnko, ktoré je v dobe letného slnovratu na vrchole síl. Tieto ohne sa kvôli získaniu sily preskakujú, zapalujú sa v nich metly, ktorými sa potom krúži a v niektorých častiach Európy sa z kopcov púšťajú horiace kolesá alebo sudy, symbolizujúce putujúce slnko.

Svätojánska kytica – alebo skôr veniec, ktorý si devy plietli z deviatich bylín. Patrili medzi ne:

- ▶ palina pravá (bylina sv. Jána)
- ▶ ľubovník bodkovaný (krv sv. Jána)
- ▶ palina obyčajná (pás sv. Jána)
- ▶ komonica lekárska (kadere sv. Jána)
- ▶ rozchodník prudký (svätojánska kapusta)
- ▶ margaréta biela (svätojánsky kvietok)
- ▶ nevädza poľná (svätojánsky modrák)
- ▶ železník lekársky (verbena)
- ▶ blen čierny (vlčí chvost)

Dievčina sa mohla cez veniec z deviatich bylínik pozrieť na vatru, kde mala zbadať tvár budúceho manžela.

Svätojánsky olej

Do zaváracieho pohára natlačte takmer doplna kvety a vňať ľubovníka. Zalejte ich kvalitným olivovým olejom. Nádobu uzatvorte a umiestnite ju na svetlé a slnečné miesto. Nechajte postáť aspoň 4 týždne. Samozrejme, obsah flaštičky občas premiešajte. Keď už má olej červenú farbu, preceďte ho. Olej pomôže hojiť drobné ranky, popáleniny a odreniny. Okrem toho, že pôsobí hojivo, má protizápalové účinky. Pomáha pri bolesti kĺbov a svalov.

ZDROJE

LANGHAMMEROVÁ, Jiřina. Lidové zvyky. Vyd. 1. Praha : NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2004. 341 s. ISBN 80-7106-525-0. S. 124.

<https://zahradkar.pluska.sk/uzitkova-zahrada/janska-noc-ma-vraj-velku-moc-dokonca-aj-bylinky-nazbierane-tento-den-maju-magicku-silu/uzitkova-zahrada/janska-noc-ma-vraj-velku-moc-dokonca-aj-bylinky-nazbierane-tento-den-maju-magicku-silu>

<https://sarm.pluska.sk/relax/svatojanska-noc-ma-magicku-moc-pricarujte-dnes-lasku>

Svätojánsky čaj

Potrebuje: ľubovník, rebríček, lopúch, koreň púpavy

Bylinky aj koreň v pomere 1 : 1 zmiešajte ich a uskladnite v zaváracom pohári či papierovom vrecku, ktoré dáte na suché miesto. Na šálku čaju vám postačí vždy lyžička z tejto zmesi. Čaj je výborný na liečenie kožných chorôb a rán. Treba ešte pripomenúť, že bylinky by mali byť nazberané počas júnskej noci.

O Svätojánskej noci sa traduje, že má nesmiernu moc. Tak ju nezabudnite využiť vo svoj prospech!

Slnko vstúpilo do letného slnovratu a pár dni potom prichádza Svätojánska noc, ktorej sa pripisuje neuveriteľná sexuálna magická moc. Ak teda chcete konečne získať muža svojich snov, alebo upevniť vzťah, ktorý už máte, je tu bosorácky recept.

Počas noci, ktorá nás dnes čaká, by ste mali zbierať rôzne bylinky, ako šalviu, bazalku, tymián či levandulu a z nich pripraviť pokrm, ktorý dáte svojmu vyvolenému zjesť.

História Svätojánskej noci

V minulosti mládenci počas tejto noci preskakovali vatry, aby sa zapáčili svojmu vyvolenému dievčaťu. Slobodné devy zas vili vence, ktoré dávali mládencom, aby si ich všimli a ony sa dobre a šťastne vydali.

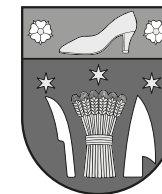
Už pred stovkami rokov sa táto noc spájala s ohňom, ktorý mal spáliť všetko zlé. Starí Slovania napríklad do vatry hádzali papieriky, na ktorých bolo napísané všetko, čoho sa chceli zbaviť. Spálenie znamenalo očistenie.

Podľa ďalších zdrojov písali na skaly aj svoje želania, ktoré chceli, aby sa im splnili. Kameň potom zahrabali pri niektorom zo stromov a do roka sa im malo vyplniť to, čo tam napísali.

JOZEF GARLÍK

Partizánske - mladé mesto

1938 – 2024

O meste Partizánske sme už písali aj v predchádzajúcom čísle časopisu Náš vidiek, je však potrebné významu mesta splatiť dlh a doplniť informácie o živote v tomto mladom meste, aj keď už oslávilo 85 rokov pod svojim ostatným názvom. Je správnym centrom okresu Partizánske v Trenčianskom kraji. Okres Partizánske má rozlohu 301,03 km², žije tu 43 509 obyvateľov a priemerná hustota zaľudnenia je 145 obyvateľov na km² (údaje k 31. 12. 2023). Samotné mesto Partizánske má 20 688 obyvateľov (stav k 1.1.2024). Funkciu primátora zastáva Doc. PaedDr. Jozef Božik, PhD., slovenský politik a pedagóg, bývalý dlhoročný člen LS-HZDS. Od roku 2010 je primátorom mesta Partizánske, zároveň je od roku 2001 nepretržite poslancom zastupiteľstva Trenčianskeho samosprávneho kraja, od roku 2006 je tiež podpredsedom kraja.

Mesto Partizánske je členené na 9 mestských častí – Centrum – Bačovany, Luhy I., Luhy II., Malé Bielice, Návojevce, Šimonovany, Šípok, Štrkovec, Veľké Bielice.

ŠPECIALISTI NA BAŤOVSKÚ ARCHITEKTÚRU PREDNÁŠALI V PARTIZÁNSKOM

Hoci sa história Partizánskeho neráta na storočia a má len úctyhodný ľudský vek 86 rokov, je bohatá a vzácná. Hovorilo sa o nej v súvislosti s takým významným odborom, akým je architektúra. Konkrétne na sympóziu s témou Architektúra a územné plánovanie koncernu Baťa ako jeden z faktorov modernizácie Slovenska. Za miesto jeho konania si organizátori zvolili Partizánske

Sympóziu s medzinárodnou účasťou a pod odbornou garanciou známej historičky architektúry Kláry Kubičkovej patril v stredu 21. októbra 2015

Bývalá fabrika Baťa v Partizánskom

Klub spoločenských organizácií v Partizánskom a podujatie zastrešovalo Centrum architekta L. E. Hudeca v Banskej Bystrici a ako spoluorganizátor Mesto Partizánske. Primátor mesta Jozef Božik pri otvorení zdôraznil, že mesto víta každú aktivitu, ktorá sa mu núka pre obohatenie poznania histórie a prvoepochiatkov mesta. Stála pri ňom práve firma Baťa, ktorá zohrala hlavnú a neodškriepiteľnú úlohu v rozvoji celého regiónu.

Podiel architektúry Baťovho koncernu na modernizácii Slovenska hodnotil referát Henriety Moravčíkovej zo Slovenskej akadémie vied (SAV). Nakoľko v čase sympózia práve preberala cenu vo Frankfurte nad Mohanom, referát predniesol Igor Teplan zo Spolku architektov Slovenska. Vyzdvihol hlavne racionalizáciu, účelnosť a ekonomickosť, ktorú reprezentovali industriálne stavby firmy Baťa. O rôznorodom osude Baťových satelitných miest vo svete referoval hosť zo Španielska, Victor Muñoz Sanz. Je absolventom madridskej Technickej univerzity, ale do Partizánskeho meral cestu z Holandska, kde je hosťujúcim pedagógom a výskumným pracovníkom na Katedre urbanizmu Fakulty architek-

túry Technickej univerzity v Delfte. S naším mestom sa osobne zoznámil už pred dvoma rokmi v rámci svojej výskumnej práce. Poslucháčom pripomenul historické fakty – decentralizáciu firmy ako dôsledok hospodárskej krízy a hrozby vojny, výstavbu moderných miest, ktoré kopírovali model Zlína. Po páde železnej opony a útlme obuvníckej výroby sú mnohé mestá spustošené, no naďalej si zachovávajú svoju typickú panorámu. Rôzne prístupy k ochrane priemyselného dedičstva ilustroval príkladmi z viacerých miest, kde ťažili z projektu zúčastnení, architektúra sa zachovala a nestali sa mestom duchov, plné prázdnych domov. Príkladom nového urbanizmu bola aj kanadská Batava, kde predstavujú priemyselný objekt firmy Baťa na polyfunkčný dom, so zachovaním exteriéru v pôvodnej architektúre. Ďalšie ilustrácie boli z Holandska, Indie, Švajčiarska. Podľa Sanza, dôležité je dohodnúť sa s obyvateľmi na regulatívoch, ktoré im nebudú sťažovať životný komfort, spoja sa citlivé a vizionárske myslenie a rešpektovanie osobného vlastníctva.

Ladislava Hornáková zo Zlína, vedúca odborného oddelenia architektúry Krajskej galérie výtvarného umenia, priblížila celú genézu vývoja stavebného oddelenia firmy Baťa v Zlíne, pod jej vedením najmä jedinečnú výstavbu záhradných miest a stavebnú expanziu firmy do celého sveta. Od predsedu dozornej rady Baťa Slovensko, exministra hospodárstva Jána Holčíka, si účastníci vypočuli referát o morálke a etike v podnikaní a v prístupe k zamestnancom v spoločnosti Baťa.

Profesorka Klára Kubičková poňala svoj referát hlavne ako splatenie celoživotného dlhu, ktorý pociťuje voči významnému architektovi Františkovi Fackenbergovi. Vo firme Baťa pôsobil od roku 1930, v Partizánskom a na Ponitří od roku 1939. S týmto zanieteným batovcom, človekom všestranných záujmov mala tú česť pracovať od roku 1959 po absolvovanie vysokej školy v projekčnej kancelárii firmy Baťa na zámku v Bojniciach. Bol to práve Fackenberg, kto sa zaslúžil o priblíženie sa Batovian k ideálu moderného priemyselného mesta. Ako vedúci stavebného oddelenia ich budoval v rokoch 1939 až 1950.

Dobové písomné materiály, ktoré má k dispozícii Štátny archív, predstavila účastníkom sympózia

Socha Tomáša Baťu
.....

riaditeľka topolčianskej pobočky Olga Kvasnicová. Katarína Andrášiová z oddelenia architektúry Ústavu stavebníctva a architektúry SAV prezentovala výskum o podnetoch a inováciách Františka Fackenberga pri výstavbe Baťovian, koncepciu ideálneho priemyselného mesta s funkčnými zónami bývania. Ako ilustrovala na fotografiách, súčasťou rôznorodostou sa pôvodný zámer budovania rodinných domov bez oplotenia z Partizánskeho vytratil, rovnako vinou rokmi neregulovaných zásahov aj rozmanité a zároveň

veľ optimálne prostredie pre zamestnancov. Dôležité je uvedomiť si hodnoty dedičstva a mať pocit hrdosti a sebadôvery pre jeho zmysluplné napredovanie aj v dnešnom komplikovanom svete.

Erik Kližan z bojnického múzea zhrnul celoživotnú cestu Fackenberga. Významný architekt je aj autorom rozsiahlej štúdie na úpravu kúpeľného mesta Bojnice, k realizácii ktorej, žiaľ, už po II. svetovej vojne nedošlo, a samotný zámok prešiel pod ministerstvo kultúry.

Zo súboru posterov sa prítomní dozvedeli o súčasnom stave ďalšieho Baťovho satelitu – mesta Borovo. Logista podujatia Juraj Silvan dokument komentoval slovami – Ochranu Baťových objektov môže realizovať len ten, kto pozná ich hodnotu, preto treba ľudí stále vychovávať. Riaditeľ Nadácie Tomáša Baťu Pavel Velev poďakoval organizátorom za prínosné podujatie. Ním vyslovená myšlienka spočítať, koľko domov a výrobných budov celkom postavila firma Baťa po celom svete, bola zaujímavá a bola akousi hodenou rukavicou. Pre neho je potešujúcim aj zistenie, že veľa mladých ľudí si dnes berie Baťu za vzor.

Batove dvojdomy v Partizánskom
.....

Partizánske – mestské kúpalisko Dúha
.....

ČO VIDIEŤ V MESTE PARTIZÁNSKE 85 ROKOV OD JEHO ZALOŽENIA?

Dátum, ktorý sa ľahko pamätá, 8.8. 1938 – vtedy boli položené základy prvej továrenskej budovy v Batovianoch. Toto nové mesto – Batovany, boli takým výnimočným mestom, akým nebol ani samotný Zlín. Obrovská hodnota Partizánskeho, na ktoré sa neskôr Batovany premenovali, sa skrýva v spôsobe, akým boli postavené.

Batovany sú jediným „ideálnym priemyselným mestom“ na Slovensku.

V Partizánskom sa skrýva vzácny historický príbeh. Spája sa s formou Baťa, ktorá toto najmladšie mesto Na Hornej Nitre založila. Svojou obuvníckou fabrikou zmenila život tisíckam ľudí, ktorí sa sem hrnuli z celej krajiny za moderným životom. Tento jedinečný príbeh môže teraz ožiť záchratom jednej z pôvodných výrobných budov. Takto pred takmer sto rokmi mesto Partizánske ešte neexistovalo, doslova na zelenej lúke ho založila československá firma Baťa ako jediné „Ideálne priemyselné mesto“ na Slovensku“ a zanechala v ňom stopu výnimočnej architektúry a urbanizmu.

ZDROJE

<https://www.jozefbozik.sk/specialisti-na-batovsku-architekturu-prednasali-v-partizanskom/> Jozef Božík 2024. Všetky práva vyhradené

[https://sk.wikipedia.org/wiki/Partiz%C3%A1nske_\(okres\)](https://sk.wikipedia.org/wiki/Partiz%C3%A1nske_(okres))

<https://www.teraz.sk/regiony/partizanske-pocet-obyvatelov-medziro/604110-clanok.html>

Mestské časti [online]. Partizánske: Mesto Partizánske, [cit. 2020-03-30]. Dostupné online.

ŠTEVČÍKOVÁ, Martina. Novinka: Mestská časť Centrum mení názov, oteraz sa bude volať TAKTO [online]. novinytempo.sk, 2020-08-26, [cit. 2020-08-27].

<https://www.batovany.sk/fabricka-budova-61-v-partizanskom-sa-s-vasou-pomocou-moze-opat-nadychnut/>

Fabrika 61 tak reaguje na aktuálne potreby regiónu a zároveň chráni významné kultúrne dedičstvo pre ďalšie generácie. Fabrika umenia je kultúrne – komunitná platforma, ktorá v Partizánskom rozvíja umenie a kultúru. V projektoch hľadá fúziu medzi kvalitnou a umeleckou rovinnou oslovovaním komunity s dôrazom na jej budovanie a rast. Pre Fabriku umenia je dôležité prinášanie nových kultúrnych formátov, rovnako ako aj budovanie povedomia o hodnotách architektúry mesta. Organizuje kultúrne podujatia pre verejnosť, pamiatkové sprevádzania, diskusie, vytvorila sprievodcu po architektúre v tlačenej aj webovej podobe, je iniciátorom turisticko – informačnej kancelária Baťa point. Poslaním Fabriky umenia je budovať kultúrne – komunitný priestor v Partizánskom, ktorý podnieti umenie a prispeje k rastu kultúry, mesta, regiónu, ale hlavne človeka ako takého.

Námestie SNP v Partizánskom
.....

Obec Hradište

Pokračujeme po trase Via Magna

Veľkou výhodou turistickej poznavacej cesty Magna Via vinúcej sa hornatými oblasťami Slovenska je skutočnosť, že síce čiastočne sleduje trasu Veľkej poštovej cesty vytvorenej pre správu Rakúskej monarchie, ale nie je nijako limitovaná dôsledným sledovaním trasy. Napokon úlohou Občianskeho združenia je udržanie tradície Veľkej cesty ktorej 500 – ročnicu sa chystáme osláviť, ale zároveň je naším cieľom propagácia historických a turistických zaujímavostí Slovenska. Oblasť rozhrania Stredného a Horného Ponitria je mimoriadne zaujímavá a preto po návšteve významného mesta Partizánske nám dobre padne oddych v náručí krásnej prírody a neďalekej obce Hradište.

Obec Hradište sa nachádza v regióne Stredné Ponitrie, kraj Trenčiansky, okres Partizánske. Rozloha obce je 4,8 km², aktuálne v obci žije 985 obyvateľov. Obec sa nachádza v údolí Nitrice, 9km severne od Partizánskeho. Leží pod lužickým hradiskom zo starej doby železnej, kde sa nachádza tiež románsky kostol a cintorín. Vznik obce Hradište nie je možné presne historicky doložiť, chýbajú dôkazy, ktoré by mohli priblížiť začiatok historického vývoja.

Obcou Hradište prechádza cesta E572/9 (smer

Prievidza – Trenčín). Pri prejazde Hradištom zaujme starý kostolík vypínajúci sa na návrší nad obcou. Kostol je románsky a ako jediný na Slovensku je zasvätený sv. Barnabášovi. Vybudovaný bol okolo roku 1096 na mieste niekdajšieho stredovekého hradiska. Kostolík má opevnený areál, v ktorom sa nachádzajú náhrobné dosky pochádzajúce z 10. a 11. storočia. Pôvodná románska krstiteľnica sa v súčasnosti nachádza v Slovenskom národnom múzeu v Bojniciach.

Vyvýšenina, na ktorej kostolík stojí poskytuje veľmi pekný polkruhový výhľad na obec, jej okolie, Nitrické vrchy, vrch Rokoš a za pekného slnečného počasia je možné v zalesnených vrchoch zazrieť aj vrchol pamätníka na Jankovom Vršku.

Kostolík je otvorený počas bohoslužieb, ktorých rozpis sa nachádza na stránkach farského úradu v Skačianoch.

Prístup vedie asfaltovou cestou až priamo ku kostolíku alebo je možné auto nechať aj na malom štrkovom parkovisku pod kostolíkom, pri bývalom kameňolome. Predpokladá sa však, že osada Hradište vznikla v druhej polovici deviateho storočia, teda dvesto rokov pred postavením kostola. Románsky kostol v Hradišti má 900 rokov a bol postavený okolo roku 1096. Stojí neďaleko obranného valu, ktorý

Panoráma obce Hradište

v posledných rokoch znížili agrotechnické zásahy. Okolo kostola je kamenný múr, ktorý bol v roku 1994 opravený. Hradište bolo až do roku 1424, kedy prešlo do vlastníctva nitrianskeho biskupa, vlastníctvom ostrihomského kniežacieho konventu. V roku 1777 sa obec stala vlastníctvom nitrianskej kapituly.

V 19. storočí zohrávala obec významnú úlohu, keď ležala na dôležitej obchodnej a poštovej trase. Zároveň sa tadiaľto vracali slovenskí dobrovoľníci pri bojoch proti uhorskej armáde.

HISTÓRIA OBCE HRADIŠTE

„Dané v roku od vtelenia slova 1232 a v 29. roku nášho kralovania.“ To je doslovný preklad kráľovskej listiny z ktorej bola v r. 1880 pečať už odtrhnutá a stratila sa. Začiatok vzniku našej obce je neznámy. Nedá sa zrekonštruovať, pretože chýbajú dôkazy, ktoré by priblížili začiatok historického vývoja. Ten sa dá iba predpokladať na základe skromných nálezov, ktoré sa našli v katastri obce a v blízkom okolí. Predpokladá sa, že osada Hradište vznikla v druhej polovici deviateho storočia. Toto tvrdenie sa opiera o skromné archeologické nálezy, ale najmä o existenciu kostola, ktorý bol postavený koncom jedenásteho storočia. Predpokladá sa, že obec musela vzniknúť najmenej o dve storočia skôr ako kostol. V kráľovskej listine sa uvádza, že obec (...) nenicha patrila križovníkom sv. kráľa, čiže križiakom. V inom historickom doklade sa obec, ktorej meno je v kráľovskej listine poškodené a neúplné, volala HARANENICHA a nachádzala sa v susedstve Skačian. Z tejto identifikácie je jasné, že HARANENICHA bolo Hradište. Obec bola v čase vydania listiny Ondreja II. vlastníctvom ostrihomského križiackeho konventu. V roku 1232 uhorský kráľ Ondrej II. v súvislosti s výmenou pozemkov v Leľovciach pri Novákoch za pozemky v Nedašovciach vydal kráľovskú listinu, v ktorej sa prvýkrát v histórii spomína naša obec. V listine sa pri určovaní polohy Nedašovcov uvádza, že na východ od Nedašovcov je osada HARANENICHA (Hradište). V inom historickom doklade sa obec HARANENICHA lokalizuje ako dedina, ktorá sa nachádza v blízkosti Skačian. Ostrihomský križiacky konvent patrila k organizáciám, pomocou ktorých sa panovník a cirkev snažili šíriť kresťanstvo do každého kúta v krajine. Križiacky Rád sv. kráľa dostal od kráľa za evanjelizačnú prácu menšiu obec Hradište. Obec potom patrila Rádu

Kostol sv. Barnabáša, Hradište

do r. 1424. Vtedy ju prevzala nitrianska diecéza. Po roku 1777 Skačany a Hradište prešli do správy nitrianskej kapituly, ktorej okrem poľnohospodárskej pôdy patrili aj veľké lesné komplexy nad Vestenicami a Sučanmi. Cennými autentickými dokladmi pre poznanie cirkevných a hospodárskych pomerov v skačianskej farnosti a vo filiálnej obci Hradište z konca osemnásteho a začiatku devätnásteho storočia sú protokoly kanonických vizitácií. Protokoly nie sú kompletne. Chýbajú tie, ktoré boli spísané v 16. a 17. storočí. Najstarší protokol z kanonickej vizitácie bol napísaný v r. 1575. V archíve ho však neobjavíme. O existencii Hradišta je ďalšia písomná zmienka z r. 1553. Podľa tohto prameňa mala naša obec v tom čase meno HRADYSCHA. Pri portálnom súpise mala obec 12 port. Portu v stredoveku tvorila sedliacka usadlosť, v ktorej bývala jedna alebo viac rodín. Portálny dom musel mať bránu, cez ktorú prešiel naložený voz sena. Za feudalizmu z hľadiska štátnej správy bola porta základnou daňovou jednotkou. V listine z roku 1553 je napísané, že osada Hradište mala v roku 1406 opevnenie, ktoré sa podobalo hradu alebo podobnej stavbe. Toto tvrdenie nájdeme a v Lexikóne maďarských žúp. V roku 1553 mala obec meno HRADISCHA, ktoré sa v ďalších storočiach niekoľkokrát menilo. Podľa časovej postupnosti mala obec tieto mená. 1553-Hradysche / 1689-Hradistye / 1773-Hradist / 1789-Hradistya / 1808-Hradistye / 1907-Szkacsany Hradistye / 1913-Sziklavarhegy / 1920-Hradište / 1922-Skačianske Hradište / 1950-Hradište pri Partizánskom / 1973-Hradište. O starobylosti Hradišta okrem písomnej zmienky z r. 1232 svedčí aj románsky kostol, ktorý patrí medzi najstaršie sakrálne stavby na území Slovenska. Vznik

kostola z časového hľadiska možno pre nedostatok dokladov stanoviť len približne. Vznik kostola sa v historických dokladoch udáva približne v druhej polovici 11. storočia. Z analýzy historických údajov vyplýva, že kostol v Hradišti má 900 rokov a bol postavený približne v roku 1096, t.j. koncom 11. storočia. Kostol je zasvätený sv. Barnabášovi, apoštolovi, mučeníkovi, ktorý je patrónom obce. Svätý Barnabáš z Cypru nepatrí do skupiny dvanástich apoštolov, ktorých spomína evanjelium. Cirkev mu priznáva titul apoštola pre jeho úzku spoluprácu s ostatnými apoštolmi a pre jeho význam v prvotnej cirkvi. Svätý Barnabáš zomrel mučeníckou smrťou. Stará tradícia spomína kameňovanie a upálenie pri Salamíne na ostrove Cyprus, kde je aj pochovaný. Kameňovanie sv. Barnabáša predstavuje aj maľba na veľkom obraze nad hlavným oltárom. Kostol bol podľa kanonickej vizitácie benefikovaný (požehnaný) a neviažu sa k nemu odpustky. V Hradišti bola koncom staroveku fara, kde sa vykonávali všetky úkony, ktoré prináležia farskej inštitúcii podľa cirkevných predpisov. Posledným farárom bol farár Holeš. O jeho osude ani o skončení farskej funkcie sa nezachovali žiadne správy. Hradištská fara bola zrušená pravdepodobne v 14. storočí. Stalo sa tak v čase, keď fara v Skačanoch jestvovala už najmenej jedno storočie. Demografický vývoj obyvateľstva v 16. až 19. storočí v obci ovplyvňovali najrozmanitejšie ekonomicko-sociálne a biologické faktory, predovšetkým vážne historické udalosti, ktoré sa týkali takmer celého alebo väčšieho územia Slovenska. V prvom rade ničivé a kruté nájazdy tureckých okupantov doslova likvidovali slovenských mladých mužov. Aj protihabsburské stavovské povstania spôsobili niekoľkoročné zabrdzenie a utlmenie prirodzeného vývoja. Bandy porazených kurucov ohrozovali pokojný život našich predkov. Veľkým zásahom do prirodzeného diania v obciach dolnonitrického mikroregiónu boli epidémie cholery, ktoré postihli viacerých našich občanov. Známy je prípad hradištského krčmára Gertlera, ktorému na cholera zomrelo niekoľko detí. Pochované boli v židovskom cintoríne, po ktorom dnes nezostali žiadne stopy. Obyvateľstvo sa v 18. a 19. storočí vyvíjalo takto:

ZDROJE

<https://www.obec-hradiste.sk/historia-obce-hradiste.phtml?id3=14249>

<https://sukromna-zakladna-umelecka-skola-akord-vratislav-skalican.katalog-skol.sk/>

<https://www.tipykamnavylet.cz/kostol-sv-barnabasa-hradiste-partizanske-ziadne-vstupne-3190>

<https://www.facebook.com/ddh.hradistanka/?locale=sk>

v roku 1729 mala obec 277 obyvateľov. V roku 1767 mala naša obec 214 obyvateľov. To znamená, že za 58 rokov nebol zaznamenaný prírastok, len úbytok obyvateľstva. Na konci roku 1767 bol úbytok až 67 občanov. Počet obyvateľov obce sa zvýšil až začiatkom 20. storočia. V obci bolo 303 bytov, v ktorých bývalo 303 rodín. Obec Hradište patrila od r.1898 do obvodného notárskeho úradu vo Veľkých Bieliciach. Dovtedy malo Hradište notársky úrad v Skačanoch. Žiadne uznesenie predstavenstva obce sa nemohlo uskutočniť bez jeho súhlasu

KULTÚRNY ŽIVOT V OBCI

V obci Hradište má kultúra dlhú tradíciu. Od roku 1920 tu pôsobilo ochotnícke divadlo, v roku 1927 tu vznikla dychová kapela, v roku 1937 bola založená mládežnícka folklórna skupina. Na jej tradície nadviazal už spomínaný detský orchester Hradištská. A práve v Hradišti bola založená prvá súkromná umelecká škola pre dychové nástroje na Slovensku.

Do decembra 2003 sídlila škola v budove starej školy. Dnes má v prenájme dve triedy na prízemí materskej školy. Svoju činnosť od roku 2004 rozšírila aj o tanečný odbor so špecializáciou na mažoretkový súbor. Okrem pôsobenia v sídelnej obci má SZUŠ AKORD aj pobočku v Skačanoch a od školského roku 2008/2009 aj v Ostraticiach a vysunuté pracovisko vo Veľkých Bieliciach. Školu v Hradišti navštevujú aj deti z Dolných a Horných Vesteníc a z Nitric. Školu navštevuje spolu 115 detí.

Súkromná základná umelecká škola Akord v Hradišti je jednou z najstarších súkromných umeleckých škôl na Slovensku. Jej špecializáciou je vyučovanie hry na dychové nástroje všetkých typov. Žiaci školy sú zároveň členmi dychového orchestru, ktorý pracuje pri umeleckej škole a obci. Je to jeden z najúspešnejších detských dychových orchestrov na Slovensku DDH Hradištská (1984).

Táto tradícia v obci žije a je hlboko zakorenená. V minulosti dňa 19. 06. 2019 si Detská dychová hudba Hradištská pripomenula 35. výročie vzniku.

Čo sa deje na ceste Magna Via

V priestoroch Hornonitrianskej knižnice na Záhradníckej ulici č. 21 v Prievidzi sa dňa 27. mája 2024 konalo zaujímavé a milé podujatie **Spoznajte osobnosť Janka Blaha a vinárske regióny v našom okolí.**

Do Prievidze zavítali vzácní hostia – pán Mgr. Art. Ján Všetěčka Konstanty – sólista opery SND a jeho deti – Janko a Katka, ktorí sú už v detskom veku doslova husľoví virtuózi. Ich prekrásna hudba nás sprevádzala celým programom. Na akciu zavítali aj hostia z Vlastivedného múzea v Hlohovci, konkrétne pani Helena Pekarovičová a pán Marián Kamenčík.

Z domácich hostí treba spomenúť kurátora zbierky historických dokumentov a histórie súčasnosti PhDr. Ján Vingárika z Hornonitrianskeho múzea v Prievidzi.

Medzi hostí sa zaradil aj Mgr. Ivan Kadlečík, riaditeľ Obchodnej akadémie v Prievidzi a ďalší priatelia, ktorí sa zaujímajú o históriu, hudbu a o stretnutia so zaujímavými ľuďmi.

V úvode privítal prítomných hostí pán Peter Kováčik z Vinohradníckeho cechu mesta Prievidza a odovzdal slovo p. Všetěčkovi. Ten priniesol kus krásnych dejín – prítomným účastníkom premietol úžasne spracovaný život Janka Blaha – dokument popretkávaný jeho hudbou a spevom.

História Prievidze bola zase v rukách a slovách p. Vingárika a o histórii a tradíciách vinohradníctva a pestovaných odrodách na Hornej Nitre nám porozprával pán Peter Kováčik.

Slová boli popretkávané melódiami huslí v podaní Janka a Katky Všetěkových.

A potom sa už rozprúdila debata účastníkov, rozhovory a témy sa prelínali ako tóny krásnej hudby.

V závere sme sa všetci dohodli, že to určite nebolo posledné stretnutie takéhoto druhu, preto sa už všetci tešíme na ďalšie stretnutie.

Hudobný festival v Hradišti

15. júna 2024 si v obci v rámci hudobného festivalu pripomenuli 40. výročie detskej dychovky DDH Hradištská a 20 rokov Hradištských mažoretiek za účasti Vojenskej hudby z Banskej Bystrice, Žilinských mažoretiek DIANA a VDO Istropolis concert Band z Bratislavy.

40 rokov pôsobenia si pripomenuli počas uplynulého víkendu v rámci medzinárodného dychového festivalu, ktorý sa pravidelne koná v obci Hradište. Detská dychovka patrí medzi popredné hudobné telesá, ktorá reprezentuje obec neďaleko Partizánskeho, ale i Slovensko doma a v zahraničí. Ako prvého oslovil Lukáš Števík vedúceho Detskej dychovky Hradištská, Vratislava Skaličana. Detská dychová hudba Hradištská, ktorá je na hudobnej scéne 40 rokov patrí medzi niekoľkonásobných majstrov Slovenska v kategórii detských a mládežníckych dychových

hudieb. Okrem toho sa zúčastnili rôznych festivalov vo Francúzku, Nemecku, Belgicku či Španielsku.

foto Facebook OZ DDH Hradištská

V celonárodnej Ankete zabodovala Nitrianska Blatnica – kostolík „Jurko“

V predchádzajúcom čísle nášho vidieku sme na stranách 6 – 13 putovali po Via Magna stredným Ponitriím a jedno zo zastavení patrilo Nitrianskej Blatnici. Tam sme sa zoznámili s históriou i súčasnosťou obce ale aj najnovším unikátom – najstaršou stojacou sakrálnou stavbou Slovenska i celej strednej Európy – Rotundou sv. Juraja.

V utorok 25. júna 2024 sa v Nitre, Divadle Andreja Bagara, uskutočnilo slávnostné vyhodnotenie celonárodnej Ankety o najkrajšiu slovenskú poštovú známku vydanú v roku 2023. Náš vidiek bol pri tom! Takmer 900 hlasujúcich (z toho tretina zahraničných) elektronicky, alebo klasickou poštou, či kuriérom, poslalo svoj hlas niektorej z 26 známok vydaných v roku 2023. V prvej trojici najúspešnejších známok sa umiestnili: 1400. výročie vzniku Samovej ríše, Ochrana prírody: Včela medonosná a Spoločné vydanie s Arménskom: Kostolík sv. Juraja v Nitrianskej Blatnici. Je zaujímavé, že vo víťaznej trojici známok, je len 10 bodový rozdiel medzi každou z nich. Znáмка na štvrtom mieste získala citelne menší, iba polovičný počet hlasov.

Každý účastník ankety, ktorý uviedol svoju poštovú adresu, dostal od Zväzu slovenských filatelistov poštový lístok s prítláčou – vyobrazením najkrajšej známky a odtlačkom príležitostnej poštovej pečiatky

V súťaži o najkrajšiu obálku prvého dňa vydania známky (FDC), v ktorej hlasovalo o stovku účastníkov menej, znova rezonovala nám blízka téma – „Jurko“ v Nitrianskej Blatnici. V tejto súťaži sa „Jurko“ umiestnil na druhom mieste, za FDC „Ochrana prírody: Včela medonosná“ a pred FDC „Umenie: Gotická cesta – oltár v Kostole Zvestovania P. Márie v Chyžnom“. Pestrosť umeleckého stvárnenia obálok FDC postavila hlasujúcich pred náročný problém – ktorú z nich označiť za NAJ-. Aj tu sa medzi prvými 3 prejavil iba 10 bodový odstup (61 až 86). Ale ďalšie 3 nemali medzi sebou viac ako 8 hlasov (50 - 58), čo svedčí o pútavom grafickom spracovaní FDC.

Jurko, Nitrianska Blatnica, FDC

Hlohovec minulosti očami i perom cestovateľov

„Plavbu prerušujeme pri pilótovom moste v Hlohovci, lebo tu neprísť bolo by pre cestovateľa hriechom a toho sa môže dopustiť len bezcitný pltník...“ Výrok zo slávnej nemeckej písanej knihy Alojza Medňanského (1784 – 1844)

Malebná cesta dolu Váhom (1826), akoby naznačoval, že pre Hlohovec je práve preprava riekou príznačná a preferovaná. V istom slova zmysle to tak naozaj bolo a niektorí návštevníci mesta sa sem dostali plavidlami rôzneho druhu. Je to spôsobené odvekým súrodectvom rieky a mesta. Už v Medňanského romantizujúcom konštatovaní sa zrači snaha nielen dopraviť sa do istého bodu cesty, ale toto miesto aj spoznávať a objavovať pestrosť jeho histórie a krásy. Koncept malebnosti, ktorého vnímanie sa spája s citlivosťou cestovateľa na podnety okolia dokladá, že cesty v tomto období už neboli iba prekonávaním vzdialenosti za stanoveným cie-

lom, ale uskutočňovali sa i z pohnútok pozdvihnutia ľudského ducha.

V roku 1857 zaslal do viedenskej redakcie Slovenských novín list popredný predstaviteľ nemeckého literárneho romantizmu Ludwig Storch, ktorý v ňom zverejnil dojmy z návštevy svojho syna, žijúceho v tom čase v Leopoldove: „Mně naproti, na jednom vrchu levého pobřeží Váhu, leží skvělý hrad velmožský (rozuměj Hlohovec, čili Frašták), se znamenitou anglickou zahradou a dalekým výhledem... Údolí pak Váhu jest velmi romantické a převyšuje svými malebnými krásami podobné švýcarské doliny atd.“ Nemecký spisovateľ sa nadchol malebnosťou prírody i povahou domorodých obyvateľov. V ich osobnostnej

Podoba Hlohovca na obraze z polovice 18. stor.

Veduta mesta Hlohovec zo začiatku 19. stor.

charizme rozpoznal najvznešenejšiu podobu človeka, ktorá podľa neho zaručuje budúci rozkvet ľudstva ako takého a tvorí „výbornú látku“ pre umelecké spracovanie. Dodáva tiež, že každý, kto môže, by mal tento kraj spoznať na vlastnej koži.

L. Storch nebol zďaleka jediný, komu sa objavila v ceste silueta Hlohovca ozdobená hradom, neskôr zámkom. Správy o tom nám zanechali rôzni cestovatelia, pútnici, zvedavci, alebo len čas si krátiaci tuláci v relatívne bohatej cestopisnej literatúre vzťahujúcej sa k mestu.

V čele osmanského ťaženia Európou stál aj muž, ktorého zbraňou nebol meč, ale pero. Evliya Čelebi (1611 – 1682) zaznamenával vojnové úspechy osmanskej armády. Z kvetnatých opisov dobyvačného ťaženia zostavil viaczväzkové dielo Seyahatnâme (Kniha ciest). Ako kronikár vojska zachytil mnohé udalosti a opísal desiatky miest, ktorými armáda prechádzala a vyzroprával priebeh jednotlivých bojov. V roku 1665 zavítal aj do Hlohovca, kde priblížil mesto a hrad.

Túžba po vedeckom poznaní podnietila Edwarda Browna (1644 – 1708), anglického lekára a člena Kráľovskej učenej spoločnosti v Londýne, absolvovať študijnú vedeckú výpravu po strednej a východnej Európe v rokoch 1669 – 1670. Zaujímal sa o baníctvo, hutníctvo, minerálne pramene a kúpele. Jeho cesta viedla aj Hlohovcom. Všimol si ťažký život jeho obyvateľov počas osmanskej okupácie a okrem jeho opisu v cestopise Cesta z Komárna do bankských miest v Uhorsku a odtiaľ do Viedne (1673) je aj ilustrácia blízkej pevnosti Leopoldov.

Cestopisné prvky majú aj veršované memoáre Šefana Pilárika (1615 – 1693) Sors Pilarikiana – Los Pilárika Štěpána (1666). Epicko-reflexívna skladba

tematicky čerpá z udalostí osmanského vpádu na slovenské územie v roku 1663. Sám autor sa dostal do zajatia a bol účastný všetkých väzenských útrap v Leopoldove a Hlohovci. Dielo je pretkané autorovou zbožnosťou, čo sa prejavuje aj ako prvok barokovej viery v predurčené riadenie sveta a ľudských osudov.

Nemecký osvietenský prírodovedec, organizátor uhorského vlastivedného výskumu, geograf, mineralóg, topograf, etnograf, jazykovedec, štatistik, pedagóg, spisovateľ a cirkevný hodnosť Samuel Bredecký (1772 – 1812) vydal v Haliči roku 1809 nemecky písanú cestopisnú prácu Postrehy z ciest cez Uhorsko a Halič. Zastavil sa v Hlohovci, kde mu učarovala zámocká záhrada, o ktorej konštatuje, že jej „krása prekvapí i náročného návštevníka“. Navštívil chýrny hlohovský jarmok, pričom konštatuje, že debnársky a stolársky tovar bol rozložený „na celom ľavom brehu Váhu v dĺžke niekoľko tisíc krokov“.

Z poverenia cisárskej administratívy pri príležitosti korunovácie rakúskeho cisára Ferdinanda I. za uhorského kráľa sa vydal v auguste roku 1830 na dvojmesačnú bádateľskú výpravu Slovenskom rakúsky topograf Adalbert Joseph Krickel (1791 – 1847). Svoj nemecky písaný cestopis nazval Putovanie z Viedne cez Bratislavu a Trnavu do bankských miest (1831). Keďže jeho zvedavosť priťahovali najmä hrady, zámky, zrúcaniny, panovnícke sídla, navštívil aj Hlohovec, kde hlavnú pozornosť venoval zámku a priliehajúmu parku.

Hlohovcu blízke Madunice boli v čase pôsobenia Jána Hollého „svätyňou národnou“, ako sa o nich vyjadril Jozef Škultéty. Kľučku na jeho fare si podávali študenti, básnici, politici, filozofi, vzdelanci, kňazi. Často putovali celé týždne, aby sa mohli stretnúť s jedným z najväčších literátov vtedajšieho slovan-

Rytina Hlohovského zámku od Josefa Fischera v Medňanského cestopise

ského sveta. Hlohovec sa tak logicky stal jednou zo zastávok pri cestách za madunickým bardom. Takúto cestu uskutočnil i Ľudovít Štúr (1815 – 1856) a pod dojmom stretnutia s J. Hollým napísal selanku Jaromír a Květoň, kde v jednej z pasáží, opisujúc malebnosť hlohovského kraja. J. Hollého navštívil aj poľskí propagátori slovanských myšlienok Apolinarius Tomkowicz a Andrzej Kucharsky či ruský slavista Izmail Ivanovič Sreznevskij a iní.

Český dôstojník rakúskej armády, novinár a prekladateľ Mořic Fialka (1809 – 1869) cestoval v lete roku 1839 plťou Váhom a svoje zážitky z plavby poslal pod názvom Cesta po Slovensku v podobe šiestich listov do časopisu Květy. Počas krátkej návštevy Hlohovca ho uchvátil hlohovský kaštieľ s rozsiahlym parkom.

Botanik a etnológ Jozef Ľudovít Holuby (1836 – 1923) sa v roku 1856 vydal na floristické prechádzky do Hlohovca a Dvorníkov, kde svoju zbierku rastlín obohatil o zaujímavé nálezy. V práci Botanické prechádzky (1907) spomína, ako mu pri návšteve zámockej záhrady ukazoval panský záhradník vzácnosti zámockého parku a skleníka. V ďalšej svojej práci Quodlibet z cesty z Bošáckej doliny do Pezínku (pôvodne časopisecky, knižne vydaná 1932) opisuje návštevu Hlohovca počas vojenských manévrov cisárskej armády v septembri roku 1891, ktorej bol účastný cisár František Jozef I.

Práca českého cestovateľa Rudolfa Pokorného (1853 – 1887) Z potulek po Slovensku (1883) vznikla ako výsledok zážitkov z troch ciest, ktorými autor vyjadroval svoje presvedčenie o československej kultúrnej blízkosti a národnej jednote. V Hlohovci venoval Pokorný najviac pozornosti zámku so záhradou. Autor pri písaní zostáva verný tradíciám romantického videnia krajiny a jej malebného koloritu. Slovenský ľud bol v jeho očiach vykreslený idealisticky.

Inú motiváciu svojho putovania mal ďalší český cestovateľ, dobrodruh, archivár a historik František Václav Peřinka (1878 – 1949) – zostavovateľ cestopisnej zbierky ľudového humoru a vtipu Veselé putovanie po Slovensku (1934). Materiál získaval počas prechádzok Slovenskom začiatkom 30. rokov 20. stor. Zozbierané žarty o mestách a obciach sú neobrušené, jadrné, plné zdravého vtipu, ktorý triafa do čierneho a nikto a nič mu nie je sväté.

Váh bol hlavnou spojnicou medzi mestami a krajinou v knihe Roberta Dúbravca Člnom po Váhu (1933). Po úspešnom „vylovení“ v Hlohovci približuje dôležité fakty z histórie mesta a nezabudne vyzdvihnúť

chýrne hlohovské jarmoky. Stretáva známeho hlohovského advokáta Polčíka a opisuje jeho príbytok ozdobený dielami známych výtvarníkov.

Lekár, spisovateľ a publicista Imrich Frič (1897 – 1973) sa prisťahoval do Hlohovca začiatkom 40. rokov 20. stor. a prežil tu zvyšok života. Nádejne sa uviedol spoločne s generáciou modernistických spisovateľov. S cestovaním a turistikou súvisí jeho rukopisná práca Moje cesty, kde zachytáva svoje cesty Slovenskom i Európou, pričom napríklad nezabúda humorne opisovať obyvateľov Hlohovca, ale i blízky Piešťan.

Zbierkou veršovačiek, rýmov, vtipov, príhod, glos a rôznych krátkych žánrov s názvom Veselé potulky po Slovensku sa v roku 1999 prihlásil Štefan Moravčík (1943). Abecedne zoraduje vytvorený i nazbieraný literárny materiál k jednotlivým mestám a dedinám. Pri Hlohovci upúta čitateľa hravá kalambúrna báseň s cestovateľskou témou Išlo nemešlo do Hlohovca.

Do Hlohovca prichádzalo množstvo cestovateľov, no mnohí Hlohovčania takisto cestovali – za poznaním či za dobrodružstvom. Hádám najznámejším, ktorého meno poznajú aj za hranicami Slovenska, bol rodák Belo Škarniceľ-Hlohovský (1917 – 1981), novinár, cestovateľ s dušou dobrodruha a priekopník slovenskej cestopisnej literatúry prvej polovice 20. stor. Svoje autentické postrehy a sugestívne dojmy z ciest vojnou zničenej Európy zahrnul do cestopisu Taká si, Európa (1947). Jeho čitateľsky najúspešnejšia kniha Afrika čierna a biela (1948) približuje dobrodružnú cestu málo poznanými zákutiami čierneho kontinentu. V rukopise zostal cestopis Život Eskimákov, ku ktorým sa dostal ako člen výskumnej expedície. Literárnu tvorbu zavŕšil autobiografickým románom Láska, hry a dobrodružstvá (1992).

Liečivé rastliny nášho vidieka

3.časť

Repík lekársky – Agrimonia eupatoria L., patrí do čeľade ružovité (Rosaceae)

OPIS: Repík lekársky je trváca 30 – 80 cm vysoká rastlina na pohmat drsná a chlpatá. Repík lekársky rastie najmä na suchých miestach. Darí sa mu v lesoch, na lúkach, či rúbaniskách. Ludový názov – boží bič, starček, repiček – útrobník

LISTY: vyznačuje nepárno – perovitozloženými, rôzne veľkými listami.

KVETY: Kvety sú obojpohlavné, drobné, žlté, zložené do dlhých, klasovitých súkvetí. Plod je lepkavá, ryhovaná, guľovitá a dvojsmenná nažka

KVITNUTIE: máj, jún, júl, august, september

POUŽÍVANÁ ČASŤ RASTLINY: Zberáme celú nadzemnú časť rastliny bez hrubých zdrevnatelých častí v čase kvitnutia (máj-september). Čerstvá bylina nepríjemne zapácha. Vysušená bylina má štipľavú chuť.

ROZŠÍRENIE A VÝSKYT: Repík nájdeme v krovinnách, na lúkach, pasienkoch, rúbaniskách, riedkych lesoch, na okrajoch ciest.

MOŽNOSTI ZÍSKANIA: Zberom z voľnej prírody, ale repík sa dá aj pestovať na poličkách a v záhradách, obľubuje suchšie lokality.

OBSAHOVÉ LÁTKY: Silice, triesloviny, flavonoidy, glykozidické horčiny, kyselinu kremičitú, vitamín B, C a P, mangán, bielikoviny.

LIEČIVÉ VLASTNOSTI A ÚČINNOSŤ: Repík lekársky, je vynikajúca rastlina, ktorá lieči všetky zápaly v krku, hrtane a ústach, angínu, choroby hrdla, zápal ústnej sliznice. Ľudia, ktorí v práci veľa hovoria alebo speváci, by mali klokať repikovým čajom. Veľmi pomáha aj pri reume, seknutí v krížoch, tráviacich ťažkostiach, chorobách sleziny, stvrdnutí pečene a poruchách jej činnosti. Tri šálky repikového čaju liečia rozšírenie srdca, žalúdka, čriev, rozdtutie pľúc, ulaví pri kŕčových žilách a bércových vredoch. Repiková masť má podobné účinky ako nechťík lekársky, lieči ekzémy, atopický ekzém, kožné vyrážky, akné, bercové vredy, reumatizmus, kŕčové žily, hemoroidy, plesne, mokvavé a zapálené rany. Je vhodná aj na zmäkčenie zatvrdnutej kože.

POUŽITIE:

- ▶ repík reguluje funkcie pečene a žľzníka
- ▶ používa sa pri žltacke, dyskinézii žľčových ciest, žľčových kameňoch
- ▶ má sťahujúci, potopudný a diuretický účinok
- ▶ uplatňuje sa pri hnačkách
- ▶ pri ochoreniach sliznice
- ▶ odstraňuje opuchy
- ▶ podporuje imunitu
- ▶ má antiseptické účinky
- ▶ podporuje trávenie
- ▶ lieči dýchacie problémy a odstraňuje kašeľ
- ▶ zmierňuje krvácanie (menštruácia, z nosa)
- ▶ zvonku sa používa ako obklad na rany a pri ochoreniach spojovacieho tkaniva

INÉ POUŽITIE: Droga sa používa predovšetkým ako zvieravý a sťahujúci prostriedok. Pri kataroch žalúdka a čriev spojených s hnačkami, ďalej na úpravu činnosti žalúdka, žľčnikových problémoch osobitne pri piesku v žľzníku a obličkách.

Liečivé rastliny nášho vidieka

4.časť

Ľubovník bodkovaný – Hypericum perforatum, L. Ľubovníkovité – Hypericaceae

OPIS: Ľubovník je 30-100 cm vysoká bylina s viacerými priamymi a nezreteľne dvojkřídlymi stonkami. Druh dobre znáša sucho, preto rastie najmä na suchých lúkach, rúbaniskách a medziach.

Príbuzných a podobných druhov ľubovníka bodkovaného je viac. Predovšetkým treba vylúčiť druhy, ktoré nemajú žľaznaté bodky – neobsahujú účinné látky. Ludový názov: bylina sv. Jána, čarovník, koreň matky božej, ľubeník, svätovánska bylina, trezalka

LISTY: sú sediace drobné, vajcovité až elipsovité a temer úzko podlhovasté. Ich čepele sú ojedinelé čierne žliazky a sú priesvitno bodkované

KVETY: Kvety sú pravidelné, obojpohlavné, drobné, žlté, štvor – alebo päťočtetné majú zlatožlté koruny, až 60 trojvázkových tyčínok, vrchný semenník a vytvárajú vrcholíky vidlic.

PLODY: sú žľaznaté tobolky

KVITNUTIE: od mája do konca októbra

POUŽÍVANÁ ČASŤ RASTLINY: Zberá sa kvitnúca vňať, ktorá obsahuje najmä flavonoidy, silicu, triesloviny fotosenzibilizujúce hypericíny a bakteriostatické živice.

ROZŠÍRENIE A VÝSKYT: rastie v rozličných typoch trávnatých aj lesných porastov od nížin až po horský stupeň

MOŽNOSTI ZÍSKANIA: Zberom z voľnej prírody

OBSAHOVÉ LÁTKY: Rastlina obsahuje triesloviny – a to katechínového typu, silicu, flavonové glykozidy okrem rutínu a kvercitrínu a osobitne kvety sú bohaté na fotodynamicky účinné červené farebné látky hypericíny, ktoré vo vyšších dávkach pri súčasnom pôsobení svetla zapríčiňujú kožné ochorenie – hypericizmus. Vplyv obsahových látok ľubovníka na kožnú pigmentáciu sa nazýva hypericizmus – fotosenzibilizujúci účinok hypericínov ľubovníka.

ZDROJE

Jaroslav Kresánek, Dionýz Dugas, 1985, Vydavateľstvo Osveta, 320 strán, 70-048-85

Jaroslav Kresánek, Jindřich Krejča : Atlas liečivých rastlín a lesných plodov, Neografia Martin, 1977, vydanie 1, 70-084-77

<https://www.prirodaplus.sk/zive-bylinky-a-rastlinky-v-kvetinacoch/repik-lekarsky-agrimonia-eupatoria-l>

Ilustrácie J Krejča

Poézia leta

*Leto na nás silu leje, Slniečko sa milo smeje
vitamín D koža papá, intenzívne hnedne
podobáme sa na Indiánov
keď bosou nohou kráčame
zarosenou trávou rannou...*

*Prázdniny sú !... slobodne si dýchame...
Zázraky prírody a krásu kvetov vnímame...*

*Zbierame si bylinky podľa rady maminky,
počúvame babku bylinkárku
aby sme v zime nemali pri posteli lekárku,
nazbierame si bylinky na čaje
podľa starej obyčaje –
lipu, trezalku aj mätu
aj keď sa nám tie mená pletú.*

*Mamka sa v tom v zime vyzná
a vždy správny čaj v správny čas podá –
v zime sa pije čaj a nie veru voda...*

*Krásu a vôňu kvetov včielky na med premenili
a na zimu nám do čaju sladkosť pripravili.
Je tam vôňa agátu, je tam sila púpavy –
a to všetko nám v dúšku čaju mamka pripraví...*

